ORTODOKSİA

AHLAKÎ VE DİNÎ RESALE

İMTİYAZ SAHİBİ : HRİSTOPOLİS MİTROPOLİTİ
MELETİOS LUKAKİS

MAHAL İDARE : FENER RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Ζ' ΜΑΡΤΙΟΣ 1932 ΤΕΥΧΟΣ 75

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
1932

Η ΠΡΟΣΥΝΟΔΟΣ

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς προηγούμενα καταχωροῦνται ἐνταῦθα ἀπαντητικὰ Ἔγγραφα τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὁρισθέντα τόπον τῆς συγκλήσεως τῆς Προσυνόδου.

ΦΩΤΙῼ τῷ Παναγιωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Κων/πόλεως,
Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας
καὶ πάσης Ἀφρικῆς
ἀσπασμὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ.

Ἀριθ. Πρωτ. 2892.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀπὸ 3 παρελθόντος Σεπτεμβρίου Γράμματος τῆς Ὑμετέρας ἀγαπητῆς Παναγιότητος, λόγον ποιουμένου πρὸς τῷ χρόνῳ καὶ περὶ τοῦ τόπου τῆς Προσυνόδου, ἐγένετο ἀντικείμενον συνοδικῆς διασκέψεως. Ἡ προαγωγὴ τοῦ ἔργου τῆς Προσυνόδου καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ νῦν διαβλεπομένη αἰσία αὐτοῦ ἔκβασις, ἐν μέσῳ δεινῆς δοκιμασίας, ἣν μετὰ τοῦ ἄλλου κόσμου καὶ αἱ Ἁγιώταται Ἐκκλησίαι ὑπομένουσιν, ἐγένετο ἀφορμὴ εὐχαριστίας πρὸς τὸν Κύριον.

Ταῦτα ἀσμένως ἀποκρινόμενοι καὶ ἐν ἀγάπῃ ἀδελφικῇ τὴν Ὑμετέραν γερασμίαν Παναγιότητα κατασπαζόμενοι διατελοῦμεν

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῇ 8 Ἰανουαρίου 1932.

Τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
† Ὁ Ἀλεξανδρείας **Μελέτιος**.

Ἀριθμ. Πρωτ. 1471.

17 Δεκεμβρίου 1931.

Παναγιώτατε,

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3ης Σεπτεμβρίου ἐνεστῶτος ἔτους καὶ ἀριθμὸν 2026 Ἐπιστολῆς τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, δι' ἧς ἐκοινοποιήθη ἡμῖν ἡ ἡμερομηνία καὶ ὁ τόπος ἔνθα πρόκειται νὰ συνέλθῃ ἡ Ὀρθό-

δοξος Προσύνοδος καὶ δι' ἧς ὡσαύτως ἐζητήθη ἵνα ὑποδείξωμεν τοὺς ἀντιπροσώπους οἵτινες θὰ ἀντιπροσωπεύσωσι τὴν ἱερὰν ἡμῶν Σύνοδον εἰς τὴν Προσύνοδον ταύτην, μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν πρωτίστως ὅτι ἡ εἴδησις αὕτη ἐνέπλησεν χαρᾶς τόσον ἡμᾶς ὅσον καὶ τὴν ἱερὰν Σύνοδον τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ προαγόμεθα, ἵνα ἐκφράσωμεν τὰς ἀδελφικὰς ἡμῶν εὐχαριστίας καὶ συγχαρητήρια διὰ τὰς καλὰς πρωτοβουλίας τὰς ὁποίας λαμβάνει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριαρχικὸς Θρόνος, ἀφ' ὅτου ὁ καλὸς Θεὸς ἐκάλεσεν Ὑμᾶς εἰς αὐτόν.

Δεύτερον καθιστῶμεν Ὑμῖν γνωστὸν ὅτι ἀντιπρόσωποι τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου εἰς τὴν Προσύνοδον ταύτην εἶναι ὁ Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Ρώμαν Λουκιανὸς καὶ ὁ Σεβασμιώτατος ἀρχιερεὺς Τῖτος Σεμένδρια, ὡς τεχνικοὶ δὲ σύμβουλοι θὰ συνοδεύσωσιν αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς Νικόλαος Μ. Ποπέσκου, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, μέλος τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἱστορικῶν μνημείων καὶ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἐπίσης δὲ ὁ Γρηγόριος Πισκουλέσκου (Γκάλα Γκαλακτίων), Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ συγγραφεύς.

Εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν χαρακτῆρα τῆς μελλούσης Προσυνόδου, ἡ ἱερὰ ἡμῶν Σύνοδος δὲν ἐξέφρασεν εἰσέτι τὴν γνώμην αὐτῆς ἐπὶ τούτῳ, ὅστις ἐν πάσῃ περιπτώσει, καθὼς καὶ ἐν τῷ Προκαταρκτικῷ Διορθοδόξῳ Συνεδρίῳ, θὰ εὑρίσκηται ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν φωνὴν καὶ τὸ πνεῦμα ὁλοκλήρου τῆς ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐπικαλούμενος τὰς ἱερὰς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος διατελῶ μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ

Τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς

Πρόεδρος Πατριάρχης

Μύρων.

Διευθυντὴς

Τῖτος.

Ἀριθ. Πρωτ. 10439.

15 Δεκεμβρίου 1931.

Παναγιώτατε,

Βεβαιῶ τὴν λῆψιν τῆς ἀπὸ 3 Σεπτεμβρίου 1931, ἀριθμ. 2026, Ἐπιστολῆς τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, ἀφιερωμένης εἰς τὸ ζήτημα τῆς συγκλήσεως κατὰ τὸ προσεχὲς 1932 ἔτος τῆς Προσυνοδικῆς Συναθροίσεως διὰ τὴν μέλλουσαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον.

Ἡ Ἐπιστολὴ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ὑπεβλήθη ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὴν

προσοχὴν τῆς Ἁγίας Συνόδου τῆς ἡμετέρας Ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, συνελθούσης εἰς τὴν τακτικὴν συνάθροισιν αὐτῆς κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἐ. ἔ. Ἡ Ἁγία Σύνοδος ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 27ης Νοεμβρίου ἐ. ἔ. λαβοῦσα λεπτομερῶς γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῆς Ἐπιστολῆς τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, καλούσης τὴν ἡμετέραν Ἁγίαν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν Προσυνοδικὴν Συνάθροισιν, ὥρισε : 1) ὅπως συγχαρῇ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι ἐπὶ τῇ λήψει τῆς ἀποφάσεως τῆς συγκλήσεως κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τῆς Προσυνόδου καὶ ἐνθέρμως εὐχαριστήσῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι διὰ τὰς περὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας φροντίδας· 2) ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὴν προσεχῆ Προσύνοδον καὶ ἀποστείλῃ εἰς Ἅγιον Ὄρος δύο ἀντιπροσώπους τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὧν ὁ διορισμὸς θὰ γίνῃ κατὰ τὴν προσεχῆ συνάθροισιν τῆς Ἁγίας Συνόδου.

Εἶμαι εὐτυχὴς φέρων τὴν ἀπόφασιν ταύτην εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, ἐπιπροσθέτων δὲ ὅτι ἡ μέλλουσα συνάθροισις τῆς Ἁγίας Συνόδου, ἐν ᾗ θὰ ἐκλεγῶσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἡμετέρας Ἁγίας Ἐκκλησίας διὰ τὴν Προσύνοδον, πρόκειται νὰ γίνῃ κατὰ τοὺς ἐαρινοὺς μῆνας τοῦ 1932, περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς συναθροίσεως δὲν θὰ λείψω νὰ πληροφορήσω ἐν καιρῷ τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ἐλπίζων ὅτι ἡ ἀναμενομένη Πρόσυνοδος ἐπιτυχῶς θὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτῆς ἐπ' ἀγαθῷ καὶ ὠφελείᾳ τῆς Οἰκουμενικῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἀσπαζόμενος ὑμᾶς ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ, διατελῶ

Τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

Διονύσιος

Μητροπολίτης Βαρσοβίας καὶ Βολίνης

καὶ πάσης Πολωνίας.

Ὁ μὴ ἐργαζόμενος εἶναι καταδεδικασμένος νὰ ἀπολεσθῇ. Καταστρέφεται ἀπὸ ἐσωτερικὸν μαρασμόν, φθειρόμενος ἀπὸ τὴν ἠχμαλωτισμένην ἐνέργειαν ἥτις μεταβάλλεται εἰς δηλητήριον. Πᾶν ὅ,τι δὲν κινεῖται, δὲν λειτουργεῖ, σκωριάζει καὶ φθείρεται. Δὲν κάμνεις τίποτε, νεανία ; Ἀρκεῖ. Ἤθελον προτιμήσῃ νὰ ἀκούσω ὅτι ἔχεις χολέραν, διότι αὐτὴ δηλητηριάζει καὶ φονεύει μόνον τὸ σῶμα. Ἡ ὀκνηρία, ἡ ὁποία σὲ καταβιβρώσκει, καταστρέφει ὅλον τὸν ἄνθρωπον.

(Κάρολος Βάγνερ).

ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ

ΤΑ ΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΙΝΑΙ μυριόλεκτος ἀλήθεια, ὅτι τὰ καλὰ καὶ οἰκοδομητικὰ βιβλία ἀσκοῦν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀναγινώσκοντος αὐτὰ κοινοῦ· ὅπως τοὐναντίον τὰ κακὰ καὶ καταστρεπτικὰ χύνουν τὸ δηλητήριον τῆς φθορᾶς καὶ σήψεως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐντρυφώντων εἰς αὐτά. Εἰς τὸ παρὸν βραχὺ ἄρθρον μὲ τὰ πρῶτα θὰ ἀσχοληθῶ· τὰ δεύτερα, ἔχουν τόσον πλημμυρίσει καὶ τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν καὶ τόσην ἀναστάτωσιν προκαλοῦν εἰς τὰ ἤθη καὶ τὴν ζωὴν τῆς νεότητος ἰδίᾳ, ὥστε μόλις ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ καταδειχθῇ ἡ φθοροποιὸς ἐπίδρασίς των. Τὴν βλέπομεν καὶ τὴν αἰσθανόμεθα εἰς πᾶν μας βῆμα καθ' ἡμέραν. Εἶναι ὁ φθοροποιὸς καὶ ἀνίατος καρκῖνος ὁ ἐξαπλῶν ἀνενοχλήτως καὶ ἀπειλητικῶς τοὺς μακροὺς καὶ πολυσχιδεῖς πλοκάμους του εἰς τὸ κοινωνικόν μας σῶμα. Ὀρθῶς πολὺ ἐλέχθη ὅτι τὸ ὀξύτερον ἐγχειρίδιον καὶ τὸ δραστικώτερον δηλητήριον εἶναι γραφὶς εἰς χεῖρας ἀκαθάρτους· συνεχῶς μὲ αὐτὴν δηλητηριάζονται λαοί, ὁλόκληροι αἰῶνες. Ὅ,τι ὅμως ἀπαιτεῖται πρὸς ἀναστολὴν καὶ μετριασμὸν τοῦ κακοῦ εἶναι ἀντίδρασις ἐντατικὴ διὰ τῆς προσφορᾶς οἰκοδομητικῶν βιβλίων εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν μας καὶ τῆς ὑποδείξεως κατὰ τὸν λυσιτελέστερον τρόπον τῆς σωτηρίου ἐπιδράσεως αὐτῶν.

Ὅ,τι εἶναι ἡ τροφὴ διὰ τὸ σῶμα, τοῦτο εἶναι τὰ βιβλία διὰ τὴν ψυχήν. Βιβλία εἰς τὰ ὁποῖα ἐκτίθεται κατὰ τρόπον ἐπαγωγὸν ἡ ζωὴ καὶ δρᾶσις ἀνδρῶν διαπρεπῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς ἀκαταβλήτου δυνάμεως τοῦ χαρακτῆρος ὑπερεπήδησαν ἀνυπέρβλητα θεωρούμενα ἐμπόδια καὶ ἐμεγαλούργησαν, παρωθοῦν εἰς παρομοίαν δρᾶσιν καὶ εἰς ἀνάλογον ζωήν. Γίνονται κίνητρα τῶν εὐγενεστέρων ψυχικῶν ὁρμῶν καὶ τονωτικὰ θαυμάσια τῆς θελήσεώς μας. Χιλιάδες νέων καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον καὶ ἰδιαιτέρως ἐν Ἀγγλίᾳ εἶχον ὡς ἀφετηρίαν τοῦ λαμπροῦ καὶ κατ' ἐξοχὴν κοινωφελοῦς αὐτῶν σταδίου τὸ ὑπέροχον βιβλίον τὸ τιτλοφορούμενον : «Βοήθει σαυτὸν» τοῦ Σμάϊλς. Ὁ «χαρακτὴρ» τοῦ ἰδίου συγγραφέως, ἐν τῷ ὁποίῳ ἰδιαίτερον κεφάλαιον ἀφιεροῦται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιδράσεως τῶν οἰκοδομητικῶν βιβλίων ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, δύναται

νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἀποτελεῖ ἕτερον ὀγκόλιθον, ὁ ὁποῖος ἐλαξεύθη ἀριστοτεχνικῶς πρὸς στήριξιν τοῦ Βρεττανικοῦ μεγαλείου. Ὁ χαρακτὴρ καὶ τὰ μέσα πρὸς διάπλασιν καὶ σφυρηλάτησιν αὐτοῦ : οἰκογένεια, κοινωνικὸν παράδειγμα καὶ περιβάλλον, ἐργασία, αὐτοπεποίθησις καὶ θάρρος κλπ. μὲ τόσην δύναμιν καὶ πίστιν ἀναπτύσσονται εἰς τὸ μοναδικὸν αὐτὸ βιβλίον, ὥστε νὰ παρασύρηταί τις δέσμιος ἀπὸ τὰ κάλλη εἰς τὴν ἀνάγνωσίν του. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν εἰ μὴ τοιαῦται ἀναγνώσεις ν' ἀφίνουν βαθεῖαν τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν· ἐνίοτε δὲ προκαλοῦν μεταβολὰς τοιαύτας, ὥστε ἐξ ὁλοκλήρου ἀλλοιώνουν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ζωήν.

Ὅ,τι ὅμως θὰ ἤθελον ἰδιαιτέρως νὰ τονίσω εἶναι τοῦτο : τὰ οἰκοδομητικὰ βιβλία εἶναι σύντροφος πιστὸς εἰς τὰ ἀντίξοα καὶ τὰς δοκιμασίας μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι συνυφασμένη τοῦ ἀνθρώπου ἡ ζωή. Ὅταν μᾶς πολιορκοῦν οἱ πειρασμοί μας καὶ ἡ ἀσθενής μας ἀνθρωπίνη δύναμις ὑποκύπτῃ εἰς αὐτοὺς καὶ ἐξεγειρώμεθα κατὰ τοῦ ἰδίου μας ἐγὼ καὶ ἀηδιάζωμεν αὐτό· ὅταν ἡ συκοφαντία ἐπιτύχῃ τὸν διαβολικὸν σκοπόν της καὶ ἀρχίσουν οἱ κακεντρεχεῖς ψιθυρισμοὶ καὶ τὰ μυστηριώδη σχόλια εἰς βάρος τῆς ἠθικῆς ὀντότητος καὶ τοῦ ὀνόματός μας· ὅταν περισφιγγώμεθα ἀπὸ τὸν σιδηροῦν κλοιὸν τῆς γαμψονύχου οἰκονομικῆς ἐνδείας ἢ τῆς ἀνεκφράστου λύπης διὰ τὸν ἀπορφανισμόν μας, τὴν στέρησιν προσώπων μὲ τὰ ὁποῖα μᾶς συνέδεε φιλία ἀκραιφνὴς καὶ οἰκογενειακὴ ἀγάπη μακροχρόνιος· ὅταν γενικῶς ἀντιμετωπίζωμεν δοκιμασίας· ὤ, τότε, φίλε ἀναγνῶστα, εἰς ὁποιανδήποτε βαθμίδα τῆς κοινωνικῆς κλίμακος καὶ ἂν εὑρίσκησαι, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ κλῆσις καὶ τὸ βιοποριστικόν σου ἔργον, τὴν καλλιτέραν καὶ μεγαλειτέραν ἀνακούφισιν θὰ εὕρῃς εἰς τὰ εὐσεβῆ οἰκοδομητικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἐστήριξαν καὶ ἐδρόσισαν μυριάδας ψυχῶν διελθουσῶν διὰ τοῦ πυρὸς τῶν δοκιμασιῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ Γραφὴ εἶναι τὸ ἰδεῶδες οἰκοδομητικὸν βιβλίον, τὸ ὁποῖον οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ ὑποκαταστήσῃ, πλὴν εἶναι τόσον μέγα τὸ θεόπεμπτον τοῦτο βιβλίον κατ' ἔκτασιν καὶ βάθος ἐννοιῶν, ὥστε ἡ χρησιμοποίησίς του ἀποβαίνει περισσότερον ἀποτελεσματική, ὅταν προκαλλιεργηθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστου διὰ βιβλίων βοηθητικῶν, ἀποπνεόντων πίστιν ζῶσαν καὶ εὐσέβειαν βαθεῖαν. Οὔτε ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος βραχέος ἄρθρου, ἀλλ' οὔτε καὶ ὁ παραχωρηθείς μοι χῶρος ἐπιτρέπει νὰ ἐκταθῶ εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν καὶ ἀνάπτυξιν βιβλίων φύσεως τοιαύτης. Θὰ ἀρκεσθῶ εἰς ἓν καὶ μόνον : τὴν «Μίμησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» Θωμᾶ τοῦ Κεμπησίου. Τὸ βιβλίον τοῦτο τὸ μᾶλλον διαδεδομένον, μετὰ τὰς Γραφάς, ἀνὰ τὸν κόσμον, ἀριθμεῖ ἐξ ὁλοκλήρους χιλιάδας ἐκδόσεων διαφόρων καὶ ἔχει ἀποδοθῇ εἰς πεντήκοντα περίπου γλώσσας. Εἶναι ἀπόσταγμα λιπαρᾶς μελέτης τῶν Γραφῶν καὶ τῶν Πατέρων

καὶ προϊὸν ψυχῆς, ἡ ὁποία ἔλαβε βαθεῖαν πεῖραν τῆς θείας ζωῆς, τὴν ὁποίαν πρὸς μίμησιν προβάλλει.

Τῇ 11ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 1915, νοσοκόμος Ἀγγλίς, πλήρης αὐτοθυσίας καὶ πατριωτισμοῦ, ἐγκάθειρκτος εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Βρυξελλῶν, λαμβάνει τὸ στυγερὸν ἄγγελμα, ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν μέλλει νὰ ἐκτελεσθῇ. Εἶναι ἡ περίφημος νοσοκόμος Κάβελ ἡ καταδικασθεῖσα εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ στρατοδικείου ἐπὶ κατασκοπείᾳ, τῆς ὁποίας ὁ ἀνδριὰς ὑπερήφανος ὑψοῦται εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κεντρικωτέρας τοποθεσίας τοῦ Λονδίνου, ἐξαγγέλλων τὸν ἄφθαστον ἡρωϊσμόν της. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς φυλακίσεώς της καὶ κατὰ τὰς τελευταίας της στιγμὰς ἕνα μόνον ἔχει σύντροφον: τὴν «Μίμησιν τοῦ Χριστοῦ». Ἔχει ἀναγνώσει καὶ τὰ τέσσαρα βιβλία, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται τὸ πολύτιμον τομίδιον, διότι ἑξήκοντα περίπου χωρία ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὑπ' αὐτῆς ὑπεγραμμίσθησαν. Ἰδοὺ τινὰ ἐξ αὐτῶν:

Αἱ ἀφορμαὶ τὰς ὁποίας παρέχουν αἱ δοκιμασίαι ἀποδεικνύουν τὴν δύναμιν τῆς ἀρετῆς τὴν ὁποίαν ἔχει ἕκαστος. Αἱ εὐκαιρίαι αὐταὶ ἀποδεικνύουσι τί εἶναι πραγματικῶς ὁ ἄνθρωπος.

Πρέπει νὰ διέλθῃς διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος πρὶν ἀπέλθῃς εἰς τὴν ἀναψυχήν. Ἀνάθες τὴν πεποίθησίν σου ὅλην ἐπὶ τὸν Θεόν. Αὐτὸς ἂς εἶναι ὁ φόβος σου καὶ ἡ ἀγάπη σου. Αὐτὸς θὰ ἀπαντήσῃ διὰ σὲ καὶ θὰ κάμῃ ὑπὲρ σοῦ τὸ ἄριστον.

Ἂν φέρῃς τὸν σταυρόν σου ἄνευ προθυμίας, βαρύτερον κάμνεις αὐτὸν καὶ αὐξάνεις περισσότερον τὴν πίεσίν του.

Ἂν ἀπορρίψῃς ἕνα σταυρόν, ἀναμφιβόλως θέλεις εὕρῃ ἄλλον καὶ ἴσως βαρύτερον τοῦ πρώτου.

Πιστεύεις ὅτι δύνασαι νὰ ἀποφύγῃς, ὅ,τι κανεὶς θνητὸς δὲν ἠδυνήθη; Ποῖος ἅγιος ὑπῆρξε χωρὶς δοκιμασίας καὶ σταυρόν;

Καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν οὔτε μίαν μόνον ὥραν καθ' ὅλην τὴν ἐπίγειον ζωήν Του δὲν ἔζησε χωρὶς νὰ αἰσθάνηται τὴν ὀδύνην τοῦ Πάθους.

Τὰ ἑπόμενα δύο χωρία φέρουν παραπλεύρως τὴν ἡμερομηνίαν τῆς ἐκτελέσεως:

Κοπιάζω ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου μου· βασανίζομαι ἀπὸ τὸν πόνον τῆς καρδίας μου· εἶμαι βεβαρημένος ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας μου· ταράσσομαι ὑπὸ τῶν πειρασμῶν· εἶμαι περιπεπλεγμένος εἰς πάθη κακὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν πιέζομαι· καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει ὅστις θὰ μ' ἐλευθερώσῃ καὶ θὰ μὲ σώσῃ εἰμὴ Σύ.

Ὦ Κύριε, Θεέ, Σωτήρ μου, εἰς τὸν Ὁποῖον παραδίδω ἐμαυτὸν καὶ πᾶν τὸ ἐμόν, ἵνα γρηγορῇς ἐπ' ἐμοὶ καὶ ἀσφαλῶς μὲ ὁδηγῇς εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν.

Τὴν 10ην πρωϊνὴν ὅταν ὁ ἱερεὺς τῶν φυλακῶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλίον, ἵνα μεταδώσῃ εἰς τὴν ἐγκάθειρκτον τὰ Ἄχραντα Μυστήρια, εὗρε τὴν ἡρωΐδα ἥρεμον καὶ πλήρη γαλήνης· ἦτο ἕτοιμος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀναψυχήν. Θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναφέρῃ τις σειρὰν διαπρεπῶν πολιτικῶν, στρατιωτικῶν, ἐπιστημονικῶν ἀνδρῶν καὶ μυριάδας ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, οἱ ὁποῖοι ἤντλησαν ἐνθουσιασμὸν καὶ ἐμμονὴν εἰς τὸ καθῆκον καὶ ἀντοχὴν εἰς τὰ ἀντίξοα τοῦ βίου ἐκ τῆς «Μιμήσεως τοῦ Χριστοῦ». Καὶ τοῦτο διότι εἰς τὸ μοναδικὸν αὐτὸ βιβλίον ὑπάρχει ἡ ζωὴ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀπὸ τὰς σελίδας του μεταβαίνομεν εἰς τὰ θεόπνευστα λόγια τῶν Εὐαγγελιστῶν χωρὶς νὰ αἰσθανώμεθα τὴν ἀπότομον μετάπτωσιν, τὴν ὁποίαν δοκιμάζομεν ὅταν ἀναγνώσωμεν τὸ Εὐαγγέλιον μετὰ τὴν μελέτην οἱουδήτινος ἄλλου ἐποικοδομητικοῦ βιβλίου.

Εἶπον ἀνωτέρω ὅτι τὰ οἰκοδομητικὰ βιβλία προκαλλιεργοῦνν τὴν ψυχὴν τοῦ χριστιανοῦ καὶ προετοιμάζουν αὐτήν, ἵνα μὲ ζῆλον καὶ ἀγάπην δεχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἀκονίζουν τοῦ χριστιανοῦ τὴν ὄρεξιν, ὡς ὀρεκτικὸν ἐξαίρετον διὰ τὸ καθ' αὑτὸ φαγητόν, τὴν Βίβλον.

Τῇ 3ῃ Ἰουνίου π. ἔ. εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Πέντονβιλ τοῦ Λονδίνου ἐξετελέσθη νέος Ἕλλην ἄγων μόλις τὸ 23ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Εἶχε καταδικασθῆ ἐπὶ φόνῳ νεαρᾶς Ἀγγλίδος. Ἐπὶ ἕνα περίπου μῆνα πρὸ τῆς ἐκτελέσεως, συμφώνως πρὸς τοὺς Κανονισμοὺς τῶν φυλακῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, εἶχον καθῆκον νὰ ἐπισκέπτωμαι αὐτὸν καθ' ἡμέραν, ἵνα παρασκευάζω αὐτὸν διὰ τὸ τέλος καὶ τὴν μετὰ θάνατον ζωήν. Δὲν γνωρίζω ἂν πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν μου ἐν Χριστῷ ἔτυχε νὰ ἀντιμετωπίσουν περιστατικὸν παρόμοιον καὶ τίνα συναισθήματα ἐδοκίμασαν κατὰ τὴν κρίσιμον περίοδον τὴν μεσολαβοῦσαν μεταξὺ τῆς καταδίκης καὶ τῆς ἐκτελέσεως. Δι' ἐμὲ ἡ περίπτωσις ὑπῆρξε μοναδικὴ καὶ ἀνεξάλειπτος θὰ παραμείνῃ ἡ ἐξ αὐτῆς κτηθεῖσα πεῖρα. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον προὐξένησεν εἰς ἐμὲ ἐντύπωσιν τεραστίαν ὑπῆρξεν ἡ μεταβολὴ ἥτις ἐσημειώθη εἰς τὴν ζωὴν τοῦ νέου κατὰ τὴν ἐν τῇ φυλακῇ διαμονήν του χάρις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν οἰκοδομητικοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον διήνοιξε τοὺς πνευματικούς του ὀφθαλμοὺς καὶ ἔκαμεν αὐτὸν νὰ ἴδῃ τὸ ψυχικὸν βάραθρον εἰς τὸ ὁποῖον ἐφέρετο, νὰ κλαύσῃ, νὰ μετανοήσῃ, νὰ καθαρθῇ καὶ νὰ ἀπέλθῃ τοῦ παρόντος βίου μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ εὕρῃ θέσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον ἔκαμε τὸ θαῦμα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ νέου εἶναι τομίδιον ἀποτελούμενον ἀπὸ σκέψεις δι' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς μηνὸς καὶ τιτλοφορούμενον : «Σκέφθητι καλῶς ἐπὶ τού-

του». Κεντρικὴ σκέψις τοῦ ἔργου εἶναι ἡ μετὰ θάνατον ζωή· εἶναι δὲ γεγραμμένον εἰς γλῶσσαν πειστικήν, ἁπλῆν, χρησιμοποιηθεῖσαν ὑπὸ συγγραφέως εὐσεβοῦς, ζήσαντος καὶ ἐφαρμόσαντος ἐν τῇ ζωῇ τὰς Εὐαγγελικὰς ἀρχάς. Ιδοὺ καὶ αἱ σκέψεις τοῦ καταδίκου τὰς ὁποίας μοὶ ἐξεμυστηρεύετο μετὰ εἰλικρινῆ ἐξομολόγησιν:

Εὑρίσκομαι ἐδῶ, διότι εἶχον ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἔκαμα τὸ μέγα λάθος νὰ Σᾶς γνωρίσω, πάτερ, ἐντὸς τῆς φυλακῆς καὶ νὰ μὴ ἔλθω πρὸς συνάντησίν Σας ἐνωρίτερον. Τὸ μικρὸν αὐτὸ βιβλίον ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς μου. Καὶ κλαίω τώρα νύκτα καὶ ἡμέραν ὄχι διότι πρόκειται νὰ ὑποστῶ τὴν ποινὴν τῆς ὁποίας εἶμαι ἄξιος, ἀλλὰ διότι προσέβαλα τὸν Θεὸν καὶ ἐσκανδάλισα τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ τελευταίου πολίτου μέχρι τοῦ βασιλέως. Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, διότι ἔστω καὶ ἀργὰ μετανοῶ χάρις εἰς τὸ πολύτιμον αὐτὸ βιβλίον. Ὁ χρόνος αὐτὸς τὸν ὁποῖον ἐν τῇ φυλακῇ διέρχομαι εἶναι δι᾽ ἐμὲ πολύτιμος... Ὅταν εὑρισκόμην ἐκτὸς τῆς φυλακῆς καὶ ἀπελάμβανα τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου, ἐνόμιζον ὅτι ἤμην ἐλεύθερος· τώρα ἐν τῇ φυλακῇ μὲ τοὺς δύο φύλακας, οἱ ὁποῖοι νυχθημερὸν μὲ συνοδεύουν, ἐννοῶ ὅτι τώρα εἶμαι πραγματικῶς ἐλεύθερος, ἐνῷ τότε ἤμην δοῦλος τοῦ πονηροῦ καὶ τῶν παθῶν μου.

Καὶ τὸ θαυματουργὸν βιβλίον ἤνοιξε πραγματικῶς τὴν ὄρεξιν τοῦ νέου διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν. Ὁμολογῶ ὅτι οὐδέποτε εἶχον ἴδῃ χριστιανὸν μὲ τόσην δίψαν ἐντρυφῶντα εἰς τὰς Ἁγίας Γραφάς. Ἐκτὸς τῶν Γραφῶν προὐμήθευσα αὐτῷ περιοδικὰ καὶ ἄλλα ψυχωφελῆ βιβλία. Πλὴν ἐκεῖνος ἀφῆκεν ἀνέπαφα αὐτά. Ἦτο ἀφιερωμένος ὁλοψύχως εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Βίβλου, τὴν ὁποίαν ἅπασαν ἀνέγνωσε, μερικὰ δὲ βιβλία καὶ κεφάλαια καὶ δὶς καὶ τρίς. Αἱ σελίδες ἰδίως τοῦ Εὐαγγελίου αἱ περιέχουσαι τὰς παραβολὰς τοῦ Ἀσώτου, τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς καὶ τοῦ προβάτου, εἰς τὰς ὁποίας ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τὸν παρέπεμψα, ἦσαν κάθυγροι ἐκ τῶν δακρύων τοῦ ἐπιστρέψαντος εἰς Χριστὸν καὶ εἰλικρινῶς μετανοήσαντος νέου.

Τὴν παραμονὴν τῆς ἐκτελέσεως εἰσῆλθον εἰς τὸ κελλίον του μετ᾽ ἀπροσδιορίστου φόβου. «Μήπως ἀπογοητευθῇ· μήπως περιέλθῃ εἰς ἀπόγνωσιν ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τοῦ τέλους», ἔλεγον κατ᾽ ἐμαυτόν. Ἀλλ᾽ ὤ! τῆς δυνάμεως τῆς ἀκραιφνοῦς καὶ ὁλοψύχου πίστεως. Τότε κατενόησα ἁπτότερον τὴν δύναμίν της. Τότε ἐγενόμην μάρτυς αὐτόπτης ὁποίαν τεραστίαν ἐπίδρασιν ἀσκεῖ ἐπὶ τοῦ πιστεύοντος ἀνθρώπου! Εἰσῆλθον καὶ εὗρον τὸν νέον γαλήνιον, ἀτάραχον καὶ... μειδιῶντα, ναί! «Αἰσθάνομαι, μοὶ εἶπεν, εἰρήνην καὶ ἀνακούφισιν ἐντός μου· μὲ ἠρεμίαν ἀναμένω τὴν στιγμὴν καθ᾽ ἣν θὰ ἀντικρούσω τὸν Κριτήν μου». Τὴν ἑπομένην ἀπὸ τῆς 8ης πρωϊνῆς εὑρισκόμην

παρ' αὐτῷ. Μετέδωσα αὐτῷ τὰ Ἄχραντα Μυστήρια, τὰ ὁποῖα μὲ ἀνυπομονησίαν ἐπερίμενε, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέγνωσα αὐτῷ τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου· ἐκ περιτροπῆς δὲ προσευχόμενοι καὶ ἀναγινώσκοντες ἐκλεκτὰς Εὐαγγελικὰς περικοπὰς ἐφθάσαμεν μέχρι τῆς 9ης ὥρας, ὅτε εἰσῆλθον οἱ συνεργάται τοῦ δημίου, ἔδεσαν ὀπισθάγκωνα τὰς χεῖράς του καὶ τὸν ὡδήγησαν, ἐμοῦ προηγουμένου, εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως. «Μὲ τὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοῦ, πάτερ, καὶ μὲ τὴν ἰδικήν σου»· αὐτοὶ ἦσαν αἱ τελευταῖαι λέξεις του. Μετά τινα δευτερόλεπτα δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τῇ ζωῇ αὐτῇ.

Εὐλογημένος καὶ μακάριος ὁ συγγραφεὺς τοῦ τομιδίου, τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ νέου καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν θησαυρὸν τῶν Γραφῶν, τοῦ ἱεροῦ τούτου βιβλίου, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ ἀπείρῳ εὐσπλαγχνίᾳ Του ἐδωρήσατο ἡμῖν ὁ Πανοικτίρμων Κύριος, ἵνα σύντροφον παρήγορον καὶ ὁδηγὸν καὶ φύλακα ἔχωμεν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν τῇ γῇ προσωρινῆς διαμονῆς μας.

Ἓν καλὸν βιβλίον εἶναι φίλος ἀγαθός, χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός. Εἶναι ὁ τερπνότερος καὶ ὑπομονητικώτερος τῶν φίλων. Δὲν μᾶς στρέφει τὰ νῶτα εἰς τὰς στιγμὰς τῆς δυστυχίας· μᾶς ὑποδέχεται πάντοτε μὲ τὴν ἰδίαν ἀγαθότητα· μᾶς διασκεδάζει καὶ διδάσκει κατὰ τὴν νεότητα καὶ μᾶς ἀνακουφίζει καὶ μᾶς παρηγορεῖ κατὰ τὸ γῆρας.

Λονδῖνον, Φεβρουάριος 1932.

† ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΜΕΓΑΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

Εἰς κοινωνίαν καλῶς ὠργανωμένην, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προσβάλλεται ἀπὸ τὴν ὀκνηρίαν θὰ ὤφειλε νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον: εἰς θάνατον διὰ τῆς δημοσίας περιφρονήσεως, εἰς θάνατον διὰ τῆς πείνης. Ἂς ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος ἄρτον ἐν ἀφθονίᾳ, ζῶν ἄνευ ἐργασίας, ζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ ἄλλου, ἢ ἂς μὴ ἔχῃ ἄρτον, ἀλλ' ὀκνηρὸς ὢν ἀπαιτῇ αὐτὸν ἢ τὸν κλέπτῃ κατά τινα τρόπον, δὲν ὑπάρχει δι' αὐτὸν θέσις εἰς τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον διέπει ὁ νόμος τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀλληλεγγύης. Πίπτει ἀπὸ τὸ δένδρον ὅπως τὸ μαραμένον φύλλον.

(Κάρολος Βάγνερ).

Η ΕΝ ΤΗι ΝΗΣΩι ΑΝΤΙΓΟΝΗι

Ι. ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ

ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Κατὰ παράδοσιν, ἄγνωστον ποῦ βασιζομένην, Βασίλειος ὁ Μακεδὼν (867-886) ἀνήγειρεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ τῆς νήσου Ἀντιγόνης μονὴν ἐπ᾽ ὀνόματι τῆς ***θείας Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ***, μετονομασθεῖσαν πολὺ ἀργότερον ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ἐνασκουμένων πατέρων : «***τῆς Θεοκορυφώτου***», σήμερον δὲ γνωριζομένην ἐπὶ τὸ συντομώτερον ὑπὸ τὸ ὄνομα : «ὁ ***Χριστός***» (1). Ἡ μονὴ αὕτη, πιθανῶς ἱδρυθεῖσα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου τινὸς ναοῦ, τοῦ Διὸς ἢ ἄλλου τινός, ἐμπεριεῖχεν ὁλόκληρον τὸν λόφον, κατὰ παράδοσιν δὲ τὸ δάσος καὶ τὸ πλεῖστον τῆς νήσου ἀπετέλει ἰδιοκτησίαν αὐτῆς, ἵνα παραλείψωμεν ἄλλην πληροφορίαν Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σιναίου βεβαιοῦντος ὅτι «καὶ ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ ἀσιατικῆς παραλίας ἐκέκτητο τὸ μοναστήριον αὐτὸ πολλὰ κτήματα». Ἡ ἐκκλησία ἦτο ἐκτισμένη κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ βράχου ἔχουσα τροῦλλον ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐμβαδὸν 5 X 4.90 μ. κατὰ τὸ ἱερὸν μετὰ 4.30 μ. ὕψους καὶ 6.40 X 9 μ. κατὰ τὸ καθολικὸν μετὰ 5.50 ὕψους, πρόναον θολοσκέπαστον μετὰ τριῶν τρούλλων, πιθανῶς δὲ καὶ στοὰν πέριξ αὐτῆς, τρεῖς θύρας ἀνὰ μίαν εἰς ἑκάστην τῶν τριῶν πλευρῶν (Β. Δ. καὶ Ν.) καὶ ἀνὰ τρία παράθυρα. Ἐσωτερικῶς ἦτο ἐζωγραφισμένη δι᾽

(1) ***Κωνσταντινιὰς*** παλαιά τε καὶ νεωτέρα. Βενετία. 1824. σελ 161-162. — ***Σκαρλ. Βυζαντίου*** ἡ ΚΠολις. Ἀθῆναι. 1862. Β′ σ. 296.—Ἡ νῆσος Ἀντιγόνη ὑπὸ *Μ.* ***Χουρμούζη***. ΚΠολις. 1869. σελ. 19. 59 καὶ ἑξ. — Ἐκκλησ. Ἱστορία ἀρχιμ. ***Φιλ. Βαφείδου***. ΚΠολις 1886. τόμ. Β′ σ. 83. τόμ. Γ′ β′, Ἀλεξάνδρεια. 1928 σελ. 353.—***Μ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπ.*** τόμ. Δ′ σ. 851.—Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν ***Ἐλευθερουδάκη*** Β′, σελ. 191. — Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclesiastique. Paris. t. III p. 547.—**Abbé Marin**, les moines de Constantinople depuis la fondation de la ville jusqu'à la mort de Photius (330-898). Paris. 1897. σ. 34.— **G. Schlumberger**, les îles des princes. II. édit. Paris-1925 σ. 87.—**R. Janin**, les îles des princes, ἐν τῷ περιοδικῷ **Echos d'orient** ἔτος 27 (1924) σ. 319. — Constantinople by **Edwin A. Grosvenor**. London 1895 σ. 271.

εἰκόνων χρυσοστεφάνων καὶ διὰ μονογραφιῶν ψηφιδωτῶν. Ἐν τῇ περιοχῇ τῆς μονῆς ὑπῆρχον ἓξ δεξαμεναί, τῶν ὁποίων σώζονται τρεῖς (2).

Ποία ὑπῆρξεν ἡ μετέπειτα ἱστορία τῆς μονῆς ταύτης ἀγνοοῦμεν. Λέγεται ὅτι Ρωμανὸς ὁ Λεκαπηνὸς ἐνέκλεισεν ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ (τῷ 921) τὸν ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατηγορηθέντα μάγιστρον Στέφανον, ἀποκαρέντα μοναχόν. Πιθανόν (3). Τὸ βεβαιότερον εἶναι ὅτι τὴν μονὴν ταύτην εἶχεν ὑπ᾽ ὄψιν τὸ χρυσόβουλλον Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τὸ ἐκδοθὲν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1158 καὶ ἐπιβραβεῦσαν καὶ τῷ μοναστηρίῳ τῷ ἐν «*τῇ τοῦ Ἀντιγόνου*» νήσῳ δίκαια πολλά (4). Ὀλίγον ἀργότερον, τῷ 1199, ἀναφέρεται μοναχὸς ἐξ Ἀντιγόνης—ὑποτίθεται τῆς ἡμετέρας μονῆς—μεταβὰς εἰς Τυρολόην τῆς Θράκης «τελωνήσων τὴν πανήγυριν», καθ᾽ ὃν χρόνον οἱ Βλάχοι διατρέχοντες ἐλεηλάτουν τὴν χώραν ἐκείνην (5). Τὰς ἐφεξῆς περιπετείας τῶν μονῶν «τῶν περιοικίδων νήσων» δὲν φρονοῦμεν ὅτι διέφυγεν καὶ ἡ ἱερὰ μονὴ τῆς Ἀντιγόνης παρὰ τὴν εἰσέτι ὕπαρξιν—τῷ 1561—«ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης κορυφῆς ἱεροῦ ναοῦ καὶ παρ᾽ αὐτὸν δεξαμενῆς κεχρισμένης μίγματι κονίας καὶ κεράμου καὶ ἐκ πλίνθων καμαρωτῆς», ὡς ἀναφέρει ὁ Pièrre Gilles (6)· τὸ πλήρωμα δὲ τῆς καταλαβούσης αὐτὴν

(2) *Μ. Χουρμούζη* ὡς ἀνωτ. σ. 62-68.—**R. Janin** ὡς ἀνωτέρω σ. 322.

(3) *Κωνσταντινιὰς* κλπ. σελ. 161. — *Σκ. Βυζαντίου* ὡς ἀνωτ. σ. 296.—Ὁ **R. Janin** ὡς ἀνωτ. σελ. 318 σημειοῖ ἀορίστως ὅτι ὁ Στέφανος ἐνεκλείσθη εἰς ἓν μοναστήριον. Μήπως ὑπῆρχε καὶ ἕτερον μοναστήριον, περὶ τῆς πιθανῆς ἱδρύσεως τοῦ ὁποίου ἀπὸ μέρους τῆς Θεοδώρας, ταὐτοχρόνως πρὸς τὴν ὑπ᾽ αὐτῆς ἐπίσης ἵδρυσιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ διατυποῖ σχετικὴν γνώμην ὁ **Schlumberger** (σελ. 98), καὶ αὐτὸς δὲ ὁ *Κωνστάντιος* (σ. 163) συμπεραίνει τὴν ὕπαρξιν παρὰ τὸν ναὸν τοῦτον καὶ «μοναχῶν καταγωγίου», ὁ δὲ *Μ. Χουρμούζης* (σ. 42) ἀναφέρει ὅτι ὀστοῦν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Προδρόμου περικλείεται ἐν παλαιᾷ ἀργυρᾷ χειρί, φερούσῃ τὴν ἐπιγραφήν: «Μέρος τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Προδρόμου, τὸ ἀφιερωθὲν παρὰ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου τῇ μονῇ αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ Ἀντιγόνου»; Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι *Λέων ὁ Γραμματικὸς* (Migne 108 σελ. 1137), *οἱ μετὰ Θεοφάνη* (Migne 109 σ. 416) καὶ *Γεώργιος ὁ Μοναχὸς* (Migne 109 σ. 952) ἀναφέρουσιν ἁπλῶς ὑπερορίαν τοῦ Στεφάνου «εἰς τὴν Ἀντιγόνου νῆσον» καὶ μόνον *Συμεὼν ὁ Μάγιστρος* (Migne 109 σ. 793) ἀναφέρει, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀορίστως, ὅτι «... ὑπόπτευθεὶς Στέφανος ὁ Μάγιστρος ὡς τῆς βασιλείας ἐφιέμενος *ἀποκείρεται* ἐν τῇ τοῦ Ἀντιγόνου νήσῳ» (κατὰ τὴν λατιν. μετάφρασιν: «monachorum ritu capillis multatus est»).

(4) **Migne**, 137 σ. 933. — Σύνταγμα ἱ. κανόνων Ράλλη-Ποτλῆ Β΄. σ. 598.—***Μ. Γεδεών.*** Πατριαρχ. πίνακες σ. 362.—**R. Janin** ὡς ἀνωτ. σ. 180. 319.

(5) **Migne** 139 σ. 880.— *Κωνσταντινιὰς* ὡς ἀνωτ. σελ. 162. — ***Σκ. Βυζαντίου*** ὡς ἀνωτ. σ. 293 —**R. Janin** ὡς ἀνωτ. σ. 318.

(6) De Bosphoro Thracio. Lyon. 1561. σελ. 258.—*Μ. Χουρμούζη* ὡς ἀνωτέρω σελ. 16.

δυστυχίας διαβλέπομεν ἐν τοῖς γεγονόσι τοῦ 1630, ὅτε κατ' ἀνωτέραν ἐντολὴν διετάχθη ἡ διὰ πυρίτιδος κατεδάφισις τῆς μονῆς, διὰ λόγους τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ἡ σωζομένη παράδοσις (7). Τὴν ἐπελθοῦσαν ταύτην καταστροφὴν ὑπαινίσσεται πάντως ἀργότερον καὶ Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων (1669-1707) γράφων ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῇ κορυφῇ τῆς Ἀντιγόνης ἐκκλησία εἰς κατάστασιν ἐρειπιώδη ἔχουσα τρεῖς ὡραίας κινστέρνας (8), ὡς καὶ ἔτι ἀργότερον— τῷ 1752—ὁ σενιὸρ Μομάρς, α' διερμηνεὺς τῆς ἐν ΚΠόλει Αὐστριακῆς πρεσβείας, ἀναφέρων ἐν στίχοις αὐτοῦ περὶ τῆς Ἀντιγόνης, σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς σχετικά : (9)

«εἰς κορυφὴν τὴν πλειὸ 'ψιλὴν μιὰ ἔρημ' ἐκκλησία,
μ' ἕνα μεγάλ' ἁγίασμα Χριστοῦ μ' ὀνομασία».

Κωνστάντιος ὁ Σιναίου σημειοῖ—τῷ 1824—περὶ τοῦ ναοῦ ὅτι τούτου «τὰ ἐρείπια καὶ ἕως τῆς σήμερον πόρρωθεν βλέπονται». Σκαρλάτος ὁ Βυζάντιος—τῷ 1862—ὅτι «ἐπ' αὐτῆς τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους σώζονται τὰ ἐρείπια μέρους τοῦ περιβόλου καὶ τοῦ ναοῦ, καθὼς καὶ αἱ πλινθόκτιστοι καὶ θολογύριστοι ἐξ ἀμμοκονίας κινστέρναι» (10). Ὁ P. de Tchihatchef—τῷ 1864—ὅτι «ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς νήσου εὑρίσκονται τὰ ἐρείπια μιᾶς ἀρχαίας ἐκκλησίας, πλησίον τῶν ὁποίων βλέπει τις δύο ὡραίας κινστέρνας, ἀκόμη τελείως διατηρουμένας» (11).

Τὴν ἀνοικοδομὴν τοῦ ἱ. ναοῦ τῆς μονῆς ταύτης ἀνέλαβεν—τῷ 1868 —ὁ ἐξ Ἀντιγόνης καταγόμενος Μ. Χουρμούζης διενεργήσας καὶ ἐπιτυχὼν ἐπὶ τούτῳ συνδρομὰς ἀπὸ μέρους τῆς Πολιτείας, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, ἀποβλέψας δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως «συστηθῇ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὡς λίαν καταλλήλῳ, κοινωφελές τι κατάστημα, ὡς π. χ. μικρά τις ἐν ἀρχῇ ***ἱερατικὴ σχολή***, σχολεῖον δηλ. διὰ τοὺς ἱερεῖς καὶ ἰδίως διὰ τοὺς πνευματικούς, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπὶ ἓξ μῆνας νὰ διδάσκωνται πρακτικὰ τὰ χρέη των». Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς οὗτος δὲν ἐπετεύχθη, κατωρθώθη ὅμως ἡ ἀνέγερσις ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ

---

(7) ***Σκ. Βυζαντίου*** ὡς ἀνωτ. σ. 297. — ***Μ. Χουρμούζη*** ὡς ἀνωτ. σελ. 61.—R Janin κλπ. σ. 319.

(8) Byz. Zeitschrift XII. (1903) σ. 325.

(9) R. Janin ὡς ἀνωτ. σελ. 320. — ***Μ. Χουρμούζη*** ὡς ἀνωτ. σελ. 17.— Σημ. Ἁγίασμα δὲν ὑπῆρχεν, ἴσως ὑπ' αὐτὸ νὰ ἐννοῇ κινστέρναν τινά.

(10) *Κωνσταντινιὰς* ὡς ἀνωτέρω σ. 161. — ***Σκ. Βυζαντίου*** ὡς ἀνωτ. σ. 296.— ***Στ. Βουτυρᾶ***, Λεξικὸν ἱστορίας καὶ γεωγραφίας. ΚΠολις, 1869. Α' σ. 521.

(11) Le Bospore et Constantinople avec perspectives des pays limitrophes' Paris. 1864. p. 67.

ἱεροῦ καὶ μέρους τοῦ καθολικοῦ τῆς ἀρχαίας τοιαύτης, ὁ ἐσωτερικὸς ἐξωραϊσμὸς αὐτῆς δι' ἱερῶν εἰκόνων καὶ ἄλλων ἀναθημάτων ὡς καὶ ὁ πλουτισμὸς τῆς ἀναβιούσης ἱ. μονῆς διὰ μικρᾶς τινος βιβλιοθήκης (12)· ἅμα δὲ ὑπήχθη ἡ ἱ. μονὴ τῇ ἱ. Θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης πρὸς ἔμμεσον ἐξυπηρέτησιν οὕτω σκοποῦ, τὸν ὁποῖον ἔστω ἐν σμικρῷ καὶ ἀτελῶς ἐπεδίωξε καὶ ὁ τελευταῖος ὡς ἄνω ἀνακαινιστὴς τῆς μονῆς, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1928 ὑπάγεται τῇ Πατριαρχικῇ Μοναστηριακῇ Ἐπιτροπῇ ὑφ' οὓς ὅρους καὶ ἡ ἐν Πρώτῃ.

ΤΟ ΕΝ ΤΗι ΝΗΣΩι ΧΑΛΚΗι ΚΕΛΛΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὁ νοτιοδυτικῶς τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. πατριαρχικῆς καὶ σταυροπηγιακῆς μονῆς τῆς Παναγίας Θεοτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης ***Καμαριωτίσσης***, κείμενος λόφος ἀπὸ πολλῶν αἰώνων φέρεται ἀποτελέσας μοναστικὸν ἐνδιαίτημα πολλῶν ἀσκητῶν. Ἡ παράδοσις αὕτη ἐνισχύεται σοβαρῶς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ ἡ ὡς ἄνω ἱερὰ μονὴ ἀναφέρεται ὑπάρχουσα ἤδη, ἀπὸ τοῦ ιδ' αἰῶνος, καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τοῦ 1372, ἴσως δὲ καὶ τότε, ἐὰν μὴ ἐνωρίτερον, ἱδρυθεῖσα (13). Ἰδιαιτέρως τὸ κελλίον τῆς ***θείας μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ***, ὑπάρχον ἀπὸ διακοσίων ἐτῶν καὶ πάντως ἀπὸ τῆς ἐν λόγῳ ἱ. μονῆς κυριαρχικῶς ἐξαρτώμενον, ὑπέστη σὺν τῷ χρόνῳ ἀλλοιώσεις καὶ καταστροφάς, μόλις δὲ ἀπὸ ἑκατὸν περίπου ἐτῶν ἐμφανίζεται καὶ αὖθις καὶ μάλιστα κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1835—47 διάστημα, ὅτε ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Ἀντώνιος Τσίμας ἀνέκτισε τὸ κελλίον τοῦτο, περιλαμβάνον τὸ νῦν σωζόμενον ναΐδριον καὶ τὰ συνημμένα αὐτῷ μικρὰ δωμάτια. Τῷ 1870 ἀνεκαινίσθη τὸ ναΐδριον τοῦτο συμπληρῶσαν

---

(12) ***Μ. Χουρμούζη*** ὡς ἀνωτ. σ. 13. 68. 93-97. 100.—**R. Janin** ὡς ἀνωτ. σελ. 320. 322.—Ὅρα καὶ **G. Schlumberger** ὡς ἀνωτ. σ. 87.

(13) ***Σελευκείας Γερμανοῦ***, ἱ. μονὴ τῆς Θεοτόκου ἐν Χάλκῃ ἐν «Ἐκκλ. Ἀλήθεία» ΚΔ' σ. 84.—***Μ. πρ. Νικομηδείας Φιλοθέου*** ἡ ἀναστήλωσις τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας διὰ τῆς εὐτυχοῦς ἀνακαλύψεως τοῦ Μ. Σελευκείας, αὐτόθι σ. 203 καὶ ἑξῆς.—***Κωνσταντινιὰς*** παλαιά τε καὶ νεωτέρα. Βενετία. 1824. σ. 163 καὶ ἑξῆς. — ***Σκ. Βυζαντίου***, ἡ ΚΠολις. 1862. Β' 303. — ***Βαρθ. Κουτλουμουσιανοῦ*** ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ Χάλκην μονῆς τῆς Θεοτόκου. ΚΠολις. 1846. σελ. 13. — ***Ξενοφ. Μογὲ*** ἡ ἐν Χάλκῃ ἑλληνεμπορικὴ σχολή. ΚΠολις. 1875. σ. 32. -**G. Schlumberger**, les îles des Princes. ἔκδ. β' Paris. 1925. σ. 105.

τὴν πενιχρὰν αὐτοῦ διακόσμησιν τῷ 1881 (14). Σήμερον διατελεῖ τοῦτο ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἡγουμένου τῆς παρακειμένης Σκήτης τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, καὶ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς ἱερᾶς μονῆς τῆς Παναγίας Καμαριωτίσσης.

Σωζόμεναι ἀρχαιότητες εἶναι : ἱ. εἰκὼν τῆς Θεοτόκου καὶ ἑτέρα τοῦ Προδρόμου Ἰωάννου· ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ναϊδρίου παρατηροῦνται μωσαϊκά· ἐν δὲ τῷ προαυλίῳ ὑπάρχει κινστέρνα τετράγωνος μετὰ δύο στομίων, ἔτι δὲ καί τινες πλάκες πήλιναι.

Ἐκ τῶν ἀσκητευσάντων ἐν τῷ κελλίῳ τούτῳ μοναχῶν τοῦ ιθ' αἰῶνος ἔρχονται κατὰ σειράν : ὁ ἐκ Καισαρείας Εὐστράτιος (1832 – 50), ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ἀντώνιος Τσίμας (1835-47, ὁ χρηματίσας ὑποτακτικὸς τοῦ Εὐστρατίου Μακάριος (1350-65), ὁ Ἀγάθων (1865-72), οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ Ἰωάσαφ καὶ Βησσαρίων, ὁ ἐκ Νίγδης Ἰσαάκιος (1890 1910) καὶ τελευταῖος ὁ Προκόπιος (1905-).

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

(14) Ἔξωθεν τοῦ ἱ. βήματος τοῦ ναϊδρίου ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ καὶ χρονολογία :

ΙΣ	ΧΣ
ΝΙ	ΚΑ

1870

Ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ ὑπάρχουσι ἱ. εἰκόνες : ἡ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν καὶ ἡ τῶν ἁγίων μαρτύρων : Θεοδώρου, Μηνᾶ, Δημητρίου καὶ Γεωργίου μετὰ χρονολογίας 1871, εἰς τὸ μέσον τῆς ὀροφῆς ὁ Παντοκράτωρ μετὰ χρονολογίας 1879, ἡ δὲ ἐλαιογραφία τοῦ ἱ. βήματος φέρει τοιαύτην τοῦ 1881.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΜΕΤΑΞΥ
ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΚΑΝΩΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος).

Ἡ αὐτὴ ὁμοφωνία ἐκράτησε καὶ ἐν ταῖς δύο Βουλαῖς τῆς Ὑόρκης. Εἰσηγουμένου τοῦ Ἐπισκόπου Durham, ὅστις ἐπισείων τὸν νέον κίνδυνον κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Δυτικοῦ πολιτισμοῦ ἐξῆρε τὴν ἀνάγκην ἀποκαταστάσεως ἑνότητος μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ μετὰ τὴν θερμὴν ὑποστήριξιν ἄλλων, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ὑόρκης, ἡ ἄνω Βουλὴ ὁμοφώνως ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν. Ἐν τῇ κάτω Βουλῇ ὁ ἀρχιδιάκονος τοῦ Sheffield ἐξέφρασεν ἀνησυχίας τινὰς ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὸν ὅρον τῆς ἀποφάσεως, ὅστις διαλαμβάνει ὅτι ἑκάστη Ἐκκλησία πιστεύει περὶ τῆς ἄλλης ὅτι διακατέχει τὰ οὐσιώδη τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ δὲν ἀπαιτεῖ ἀποδοχὴν πάσης δογματικῆς γνώμης καὶ μυστηριακῆς εὐλαβείας ἢ λειτουργικῆς πράξεως χαρακτηριστικῆς τῇ ἑτέρᾳ. Χιλιάδες Ἀσυμμορφώτων δύνανται νὰ ἀποδεχθῶσι μυστηριακὴν κοινωνίαν ὑπὸ τοιούτους ὅρους, ἀλλ' ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐδείχθη ἐπισήμως ἔχουσα ὅμοια αἰσθήματα πρὸς αὐτοὺς καὶ διὰ τοῦτο ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἐπέλθῃ συμφωνία τις μετὰ τῶν Ἀσυμμορφώτων καὶ δὴ ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἐπικειμένη κατὰ Σεπτέμβριον ἕνωσις τῶν Μεθοδιστῶν ὅλου τοῦ κόσμου. Ἡ πρότασις ὑποστηριχθεῖσα καὶ ὑπ' ἄλλων ἐγένετο παμψηφεὶ ἀποδεκτή. Βεβαίως ἡ ἀπόφασις αὕτη κέκτηται κῦρος διὰ μόνην τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας. Δεδομένης ὅμως τῆς σημασίας ἣν κέκτηται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ὡς μήτηρ ἐν τῇ σχέσει αὐτῆς πρὸς τοὺς κλάδους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἀπὸ Ἀγγλικανικῆς ἀπόψεως γενικώτερον ἡ μυστηριακὴ κοινωνία Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ἀγγλικανῶν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τοῦ νῦν γεγονὸς τετελεσμένον.

***

Δύο σημεῖα δέον νὰ ἐξαρθῶσιν ἰδιαιτέρως ἐν τῇ ἀποφάσει τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας. Πρῶτον ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐψηφίσθη ὁμοφώνως ὑφ' ὅλων τῶν μερίδων τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας, ἵνα δειχθῇ ἔτι ἅπαξ ὅτι, ὡς τὰς διαπραγματεύσεις μετ' ἄλλων 'Εκκλησιῶν ἐννοεῖ αὕτη νὰ διεξάγῃ δι' ἀντιπροσώπων ἀνηκόντων εἰς ὅλας τὰς ἐν αὐτῇ μερίδας, οὕτω καὶ πᾶσαν οἱανδήποτε μορφὴν μυστηριακῆς κοινωνίας ἢ ἑνώσεως ἐννοεῖ νὰ ἀποφασίσῃ ὡς ἓν σῶμα, ὡς μία ἡνωμένη 'Εκκλησία, ἀνεξαρτήτως ἀποχρώσεων. Δεδομένου ὅμως τοῦ ὄγκου τῶν διαφωνιῶν αἵτινες χωρίζουσι τὰς μερίδας ἢ Σχολὰς σκέψεων ἀπ' ἀλλήλων, εὐχερῶς τις ἐννοεῖ τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον τόσον εὐρεῖς διετυπώθησαν οἱ ὅροι τῆς συμφωνίας 'Αγγλικανῶν καὶ Παλαιοκαθολικῶν. Διότι πᾶσα εἰδίκευσις ἢ εἴσοδος εἰς λεπτομερείας θὰ εὕρισκε μὲν συμφωνοῦσαν πρὸς αὐτὴν μίαν τῶν μερίδων, θ' ἀντετίθετο ὅμως ἀπεγνωσμένως κατ' αὐτῆς ἡ ἄλλη καὶ θὰ ἠπειλεῖτο σχίσμα ἐσωτερικόν, καθ' ὃν χρόνον πᾶσα καταβάλλεται προσπάθεια πρὸς ἴασιν τῶν ἐξωτερικῶν σχισμάτων. 'Αφοῦ δὲ καὶ ἡ Εὐαγγελικὴ μερὶς εἶναι σύμφωνος, οὐδόλως παράδοξον, ὡς ἐδήλωσεν ὁ Εὐαγγελικὸς Graham Brown, ὅτι καὶ 'Ασύμμορφωτοι εἶναι πρόθυμοι νὰ ἀποδεχθῶσι τοὺς γενικοὺς τούτους ὅρους καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς μυστηριακὴν κοινωνίαν μετὰ τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας. Τοιοῦτό τι σχέδιον περὶ περιστατικῆς κοινωνίας κατ' ἀρχὰς μεταξὺ 'Αγγλικανῶν καὶ 'Ασυμμορφώτων τυχόν, ὡς φαίνεται, τῆς ἐγκρίσεως τῆς Βουλῆς τῶν 'Επισκόπων παρεπέμφθη εἰς τὴν μελέτην τῆς Βουλῆς τοῦ Κλήρου, ἥτις, παραπέμψασα τὸ ζήτημα εἰς τὴν κρίσιν ἐπὶ τούτῳ 'Επιτροπῆς, πρόκειται νὰ ἐξετάσῃ τὸ πόρισμα κατὰ τὴν προσεχῆ σύνοδον τῶν Συνελεύσεων. 'Αλλὰ τοῦτο φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ δεύτερον σημεῖον, εἰς τὴν βάσιν τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας, ἄλλως εἰπεῖν τῆς ἑνώσεως. Δὲν ἐζητήθη οὐδ' ἐπετεύχθη ὁμοιομορφία τελεία μεταξὺ τῶν δύο 'Εκκλησιῶν, ἀλλὰ μόνον θεμελιώδης συμφωνία ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ διοικήσει, ἑκατέρας 'Εκκλησίας ἀναγνωρισάσης τὴν καθολικότητα καὶ τὴν αὐτοτέλειαν τῆς ἄλλης καὶ πιστευούσης περὶ τῆς ἄλλης ὅτι διακατέχει τὰ οὐσιώδη τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἣν ἑκατέρα εἶναι ἐλευθέρα νὰ διατυπώσῃ κατὰ τὸν ἰδιάζοντα αὐτῇ τρόπον. Τίνα ὅμως τὰ οὐσιώδη ἀπὸ 'Αγγλικανικῆς ἀπόψεως ἐν οἷς ὑπάρχει συμφωνία; Εἶναι οἱ ὅροι οὓς διετύπωσε τὸ Λαμπέθειον Συνέδριον τοῦ 1920 διὰ τοῦ γνωστοῦ τετραπλεύρου: 'Αγία Γραφή, Μυστήρια, Σύμβολα, ἱστορικὸν 'Επισκοπεῖον. 'Αποδεχόμενοι τὰ τέσσαρα ταῦτα οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἱκανοποιοῦσι τὰς οὐσιώδεις δογματικὰς ἀρχὰς τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας καὶ ἑπομένως τὸ ἰδεῶδες, ἐν ᾧ συνίσταται ἡ ἕνωσις, ὡς εἶπεν ὁ 'Αρχιεπίσκοπος Καντουαρίας, ἕνωσις οὐχὶ αἰσθηματικὴ μόνον, ἀλλ' ἐρει-

δομένη ἐπὶ ὡρισμένης συμφωνίας ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ διοικήσει. Ἐκεῖνος ὅστις ἔχει ταῦτα ὑπ' ὄψιν εὐλόγως ἐννοεῖ τὴν εὐκολίαν, μεθ' ἧς ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία καὶ ἀνέχεται φιλικὴν μυστηριακὴν κοινωνίαν μετ' ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ὡς ἡ Σουηδική, καὶ ἀποφασίζει ἐπίσημον intercomunion μετ' Ἐκκλησιῶν αἵτινες ἀναντιρρήτως κέκτηνται τὰ ὑπ' αὐτῆς ἀπαιτούμενα οὐσιώδη στοιχεῖα διδασκαλίας.

Ἀλλ' ἂν ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ Παλαιοκαθολικὴ κέκτηται τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα, ἀποφασίζοντες οἱ Παλαιοκαθολικοὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς ἀπεριόριστον μυστηριακὴν κοινωνίαν μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν δὲν ἀνεγνώρισαν ἐμμέσως καὶ αὐτοὶ ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πλείονα τῶν ἄνω τεσσάρων, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν οὐσίαν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας; Ὡς ἀνεπτύχθησαν καὶ διεμορφώθησαν αἱ διάφοροι Ἐκκλησίαι ἐν τῇ ροῇ τῶν αἰώνων, οὐδεὶς βεβαίως ὀρθοφρονῶν θὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ ἕνωσις δύο Ἐκκλησιῶν, τῆς ἑτέρας ἐξ αὐτῶν ἀποδεχομένης ὄχι μόνον τὰ οὐσιώδη τῆς πίστεως τὰ ὁποῖα διακρατεῖ ἡ ἄλλη, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην ἐξωτερικὴν μορφὴν ἣν παρουσιάζει ἐκείνη. Ἡ δύναμις τῶν φαινομένων ὡς δευτερευόντων τούτων στοιχείων ἀπεδείχθη τόσον μεγάλη, ὥστε καὶ Ἐκκλησίαι, ὡς ἡ Ρωμαϊκή, αἵτινες τὴν ἕνωσιν ἀσκοῦσι διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ, ἠναγκάσθησαν ν' ἀναγνωρίσωσιν ὅτι ἔδει καὶ ἐπ' ἀόριστον ὀφείλουσι νὰ σεβασθῶσι τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν τῶν εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν δόγμα προσηλυτιζομένων Ἐκκλησιῶν. Ἀλλ' ἆρά γε καὶ διὰ τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς δὲν ὑπάρχουσι πλείονα οὐσιώδη στοιχεῖα; Καὶ τότε ποίαν ἔχει σημασίαν ἡ διαβεβαίωσις τῶν Παλαιοκαθολικῶν ὅτι ἐξελθόντες τοῦ περιβόλου τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπορρίψαντες τὰς καινοτομίας καὶ τὰς πλάνας αὐτῆς διετήρησαν ἀκεραίαν τὴν πίστιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, τὴν πίστιν τῶν δέκα πρώτων αἰώνων, ἣν ὁμολογοῦσιν ἐν τῷ πρώτῳ ἄρθρῳ τῆς δηλώσεως τῆς Οὐτρέχτης; Ἢ μήπως ἡ πίστις αὕτη δὲν περιέχει τι οὐσιῶδες μὴ ὑπαγόμενον εἰς τὰ τέσσαρα ἐκεῖνα σημεῖα, ἅτινα ἀνεγνώρισαν ὅτι δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι βάσιν συμφωνίας, ἀλλὰ μόνον θεολογικὰς γνώμας, τὰς ὁποίας εἶναί τις ἐλεύθερος νὰ ἀποδεχθῇ ἢ ἀπορρίψῃ; Εἰς τοιοῦτο συμπέρασμα ὅτι τὸ λοιπὸν τῆς πίστεως περιεχόμενον ἀποτελεῖ ἁπλᾶς θεολογικὰς γνώμας ἢ ἱστορικὰς ἰδιορρυθμίας, μὴ ὑποχρεωτικὰς εἰς ἀποδοχήν, φθάνει τις, ἂν μετὰ προσοχῆς μελετήσῃ τὸν 3ον ὅρον τῆς συμφωνίας Ἀγγλικανῶν καὶ Παλαιοκαθολικῶν. Εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα εἶναι ὑποχρεωμένοι ν' ἀπαντήσωσιν οἱ Παλαιοκαθολικοί. Ἀλλ' ἴσως θὰ εἴπωσιν ὅτι ἡ ἐπελθοῦσα συμφωνία δὲν ἀποβλέπει εἰς πλήρη ἕνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ μόνον εἰς πλήρη αὐτῶν μυστηριακὴν κοινωνίαν. Ἀλλὰ κατὰ τί διαφέρει τὸ δεύτερον τοῦ πρώτου;

Λέγοντες μυστηριακὴν κοινωνίαν μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐννοοῦμεν

τὸ δικαίωμα ὅπερ παρέχεται εἰς τὰ μέλη τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας νὰ μετέχωσι τῶν δωρεῶν τῆς χάριτος τῶν παρεχομένων ὑπὸ τῆς ἄλλης ἐν τῇ πληρότητι αὐτῶν. Τὸ δικαίωμα ὅμως τοῦτο δὲν δύναται νὰ νοηθῇ, ἐφ' ὅσον δὲν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῆς μιᾶς ὅτι ἡ ἑτέρα πλὴν τῆς ἐγκύρου ἱερωσύνης πρὸς κανονικὴν τέλεσιν τῶν μυστηρίων ὁμολογεῖ τὴν αὐτὴν πίστιν, ὅσον μεγάλαι καὶ ἂν εἶναι αἱ διαφοραὶ εἰς ἐξωτερικὰ ἢ δευτερεύοντα σημεῖα. Οὕτως ἐννοεῖται ἡ μυστηριακὴ κοινωνία ἡ ὑφισταμένη μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας, καίτοι καὶ αἱ παρουσιαζόμεναι μεταξὺ αὐτῶν διαφοραὶ ἐν δευτερεύουσιν εἶναι ἧττον σπουδαῖαι λόγῳ τοῦ ἱστορικοῦ ὅλων αὐτῶν συνδέσμου πρὸς ἕνα κοινὸν κορμόν, τὸν Βυζαντινὸν ἢ Ἀνατολικὸν Ὀρθόδοξον. Καὶ τὴν πεποίθησιν ταύτην ἐξέφρασεν ἡ Ὀρθόδοξος Ἀποστολὴ ἐν τῇ Δηλώσει αὐτῆς πρὸς τὸ Συνέδριον τῆς Λωζάννης διὰ τῶν λέξεων: «Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν ἕνωσιν περιοριζομένην εἰς ἐλάχιστα κοινὰ σημεῖα, διότι κατὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὅπου ἐλλείπει ἡ ὁλοκληρία τῆς πίστεως ἐκεῖ οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ κοινωνία ἐν τοῖς μυστηρίοις». Ὁ Πατριάρχης δὲ Ἀλεξανδρείας κατὰ τὰς μετ' Ἀγγλικανῶν Ἐπισκόπων τοῦ Λάμπεθ συζητήσεις (1930) ἀπαντῶν εἰς σχετικὴν ἐρώτησιν τοῦ Ἐπισκόπου Γκλόστερ εἶπε: «Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡ θεία κοινωνία πρέπει νὰ παρέχηται ὑπὸ ἱερέων τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας πρὸς μέλη τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας». Ὁ δὲ Μητροπολίτης Θυατείρων ἀρχομένων τῶν συζητήσεων μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν κατὰ τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον ἐδήλωσεν: «Ἐπιθυμῶ ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως νὰ δηλώσω ὅτι ἡ μυστηριακὴ κοινωνία θὰ ἐπακολουθήσῃ ὡς τὸ τελευταῖον βῆμα τῆς ἐξελίξεως, ὅταν ἀποκατασταθῇ πλήρης δογματικὴ συμφωνία καὶ γείνῃ ἡ ἕνωσις». Ἀλλ' ἡ ἄποψις αὕτη δὲν εἶναι μόνον ἡ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐλκλησίας, εἶναι καὶ ἡ τῆς Ἀγγλικανικῆς. Ἐξάγων τὰ συμπεράσματα ἐκ τῶν προηγουμένως ἀναπτυχθέντων σχετικῶς πρὸς τὴν «ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας», ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης ἐν τῇ Ἐκθέσει αὐτοῦ πρὸς τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ (1930) λέγει:

«Ἐκ τῶν λεχθέντων ἐξάγεται ὅτι θεωροῦμεν ὡς γενικὴν ἀρχήν, ὅτι ἡ μυστηριακὴ κοινωνία δέον νὰ εἶναι τὸ τέρμα μᾶλλον ἢ μέσον πρὸς ἀποκατάστασιν ἑνώσεως καὶ ὡσαύτως διατί γενικὸς κανὼν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν, ὡς ἐξετέθη ὑπὸ τοῦ τελευταίου Συνεδρίου τοῦ Λάμπεθ, ἵνα μέλη τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας δέχωνται τὴν θείαν κοινωνίαν μόνον παρὰ λειτουργῶν τῆς ἰδίας αὐτῶν Ἐκκλησίας ἢ Ἐκκλησιῶν εὑρισκομένων ἐν πλήρει κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς» (σελ. 117 Lambeth Conference 1930). Κατὰ ταῦτα ἑπομένως ἡ μυστηριακὴ κοινωνία ἔχει ἀπαραίτητον αὐτῆς προϋπόθεσιν τὴν ἑνότητα ἐν τῇ πίστει καὶ δὲν δύναται κανονικῶς ἢ νὰ ἐπακολουθῇ καὶ ἐπισφραγίζῃ ταύτην, ἡ δὲ ἑνότης δὲν δύναται ἢ νὰ ᾖ προϊὸν

τελείας δογματικῆς συμφωνίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει, τουτέστι μεταξὺ Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ἀγγλικανῶν, πρόκειται περὶ πλήρους καὶ διαρκοῦς μυστηριακῆς κοινωνίας, οὐχὶ δὲ περὶ κοινωνίας περιστατικῆς καὶ ἐξ ἀνάγκης, εἶναι πρόδηλον ὅτι δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν ἐνταῦθα οἱαδήποτε οἰκονομία. Ἡ πλήρης ἄρα μυστηριακὴ κοινωνία εἶναι καὶ ἕνωσις ἐν πίστει, ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἑκατέρα τῶν Ἐκκλησιῶν διατηρῇ μετὰ τῆς καθολικότητος καὶ τὴν αὐτοτέλειαν αὐτῆς, ὡς ἀναγράφεται ἐν τοῖς ὅροις τῆς γενομένης συμφωνίας.

Λονδῖνον, Φεβρουάριος 1932.

† Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Βρῶμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα. Βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν· ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ, κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ, ἀσθενοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν. Οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

(Α'. Κορ. Η', 1—13.

† ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΟΜΟΨΥΧΩΝ

ΕΝ ΤΗι ΑΡΧΑΙΑι ΕΚΚΛΗΣΙΑι

[Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος].

Καὶ ἤδη ἔλθωμεν εἰς τὸ θέμα τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἡμᾶς τὴν ἀφορμὴν νὰ γράψωμεν τὴν μελέτην ταύτην. Εἴπομεν ἤδη ὅτι, ὅταν ὁ Ἄρειος «ὡς σύμπτωμα καὶ δαιμόνιον μεσημβρινόν», ὡς λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Ἱερώνυμος, ἐνεφανίσθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὁ ταύτης ἐπίσκοπος, ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος, συγκροτήσας Σύνοδον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατεδίκασεν αὐτόν, καὶ τὸν τόμον τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ ἀπέστειλεν εἰς ἑβδομήκοντα ἐπισκόπους, ἵνα καὶ αὐτοὶ σύμψηφοι γένωνται καὶ **ὁμόψυχοι** ἐν τῇ καθαιρέσει καὶ ἐπιφυλακῇ τῆς ὀρθῆς πίστεως. Τότε, ὡς καὶ ἄλλοι βεβαίως, καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Φιλογόνιος ὀρθόδοξος ὑπάρχων, ἐπαινῶν τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ὁμολογῶν τὴν ἀληθῆ πίστιν, ἔγραφεν αὐτῷ: «Φιλογόνιος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας μεγάλα ἐπαινῶν τὴν πίστιν τῶν ἐν **Τόμῳ** τοῦ δεσπότου **καὶ ὁμοψύχου** μου Ἀλεξάνδρου, καὶ συντιθέμενος αὐτῷ καὶ τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ **Ἁγίου Τάγματος τῶν ὁμοψύχων** ὑπέγραψε καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ τοῖς ἄνω γεγραμμένοις» (43).

Τάγμα ὁμοψύχων! «Τὸ Ἅγιον τάγμα τῶν Ὁμοψύχων». Ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς προὐξένησεν εἰς ἡμᾶς μεγάλην ἐντύπωσιν. Ἐγνώριζον ἤδη ὅτι ἐνωρίς, κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα, ὑφίστατο ἐν Ἱεροσολύμοις τάγμα τι τῶν Σπουδαίων. Κύριλλος ὁ Σκυθουπολίτης ἐν τῷ βίῳ Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου ἀναφέρει ῥητῶς περὶ **τάγματος Σπουδαίων**: «Τῷ **τάγματι** τῶν

---

(41) ***Σπ. Μήλια***, ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 276 καὶ 522 ἔνθα ἀναφέρεται ***εὐψυχία πνευματικὴ*** καὶ ἐν τόμ. Β΄ σελ. 306.

(42) Ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 244, καὶ ἀλλαχοῦ πλειστάκις. Ὁ Ἰωάννης Πατριάρχης Κων/πόλεως γράφει Ἐπιφανίῳ τῷ Τύρου: «τὰ τυπωθέντα ἀναγνοὺς ***σύμψηφος*** καὶ ***ὁμόψηφος*** ἔσει». Ἴδε ἔνθα ἀνωτέρω τόμ. Β΄ σελ. 306 ἢ καὶ «***ὁμόφρονες*** καὶ ***ὁμόψηφοι***» τόμ. Β΄ αὐτόθι σελ. 307.

(43) Βυζαντινὰ Χρονικὰ Πετρουπόλεως τόμ. Κ΄. σελ. 44 σημ. 4.

αὐτόθι (Ἱεροσολύμοις) ***Σπουδαίων*** εὐσεβῶν ὄντων» (44) ἀλλὰ ***τάγμα ὁμοψύχων*** ἤδη τὸ πρῶτον ἐμάνθανον. Ἐγνώριζον ἐπίσης ὅτι ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ὡς σήμερον, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας δὲν ὑπῆρχον αἱ διάφοροι τάξεις ἢ τάγματα, ὡς ἀπαντῶνται ταῦτα ἐν τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ, καθ' ὅσον οὔτε οἱ μοναχοὶ τῶν Ἀκοιμήτων οὔτε τοῦ Στουδίου, οὔτε οἱ Ἀθωνῖται ἀπετέλουν ἰδιαίτερα τάγματα· ἀλλ' οὔτε τὸ τάγμα τῶν Σπουδαίων εἶχε τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἣν ἔχουσι τὰ ἐν τῇ Δύσει μοναχικὰ τάγματα (45).

Ἐπεθύμουν ὅθεν νὰ ἐξακριβώσω τίνα σημασίαν εἶχε τὸ ὑπὸ τοῦ Φιλογονίου ὀνομαζόμενον ***τάγμα τῶν ὁμοψύχων***· εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην πολὺ περισσότερον μὲ παρεκίνησαν τὰ ὅσα ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος ἀνέφερεν ἐσχάτως περὶ τῶν Σπουδαίων μοναχῶν κατὰ τὴν συζήτησιν ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Ἱεραρχίας πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ παρ' ἡμῖν μοναχικοῦ βίου. Ὑπῆρξεν ἆρά γε, διηρωτώμην, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἰδιαίτερον τάγμα τῶν ὁμοψύχων; καὶ ἂν ὑπῆρχε, τίς ὁ σκοπὸς αὐτοῦ; βεβαίως θὰ ἦτο εὐσεβής, ἀφοῦ τὸ τάγμα καλεῖται ***Ἅγιον***.

Τάξις ἐν ἀρχαίᾳ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ ἐσήμαινε τὴν εἰς τὸν κλῆρον ἢ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καταλόγους κατάταξιν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς στρατιωτικοὺς καταλόγους, ὡς ἐλέγοντο οἱ κατὰ διάφορα τάγματα καταγεγραμμένοι στρατιῶται (46)· οὕτω ἐν τῷ γ' κανόνι τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Συνόδου ἀναφέρεται περὶ τῶν διὰ τῆς βίας φαγόντων εἰδωλόθυτα: «προσεξητάσθη δὲ κἀκεῖνο, εἰ δύνανται καὶ λαϊκοὶ τῇ αὐτῇ ἀνάγκῃ ὑποπεσόντες προάγεσθαι ***εἰς τάξιν***», ὡς ἐπίσης ὁ ιβ' κανὼν τῆς αὐτῆς Συνόδου «τοὺς πρὸ τοῦ βαπτίσματος τεθυκότας καὶ μετὰ ταῦτα βαπτισθέντας, ἔδοξεν ***εἰς τάξιν*** προάγεσθαι ὡς ἀπολουσαμένους». Ὡσαύτως καὶ ὁ ιδ' κανὼν «τοὺς ἐν τῷ κλήρῳ πρεσβυτέρους ἢ διακόνους ὄντας, καὶ ἀπεχομένους κρεῶν ἔδοξεν.... καὶ εἰ μὴ ὑπείκοιεν τῷ κανόνι, πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς τάξεως».

Ὥστε ***τάξις*** εἶναι λέξις γενικὴ ἀναφερομένη εἰς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, ἐφεξῆς δὲ καὶ εἰς τοὺς κατωτέρους βαθμούς· ἡ ***τάξις*** δὲ αὕτη λέγεται καὶ ***τάγμα ἱερατικόν***. Ὁ τρίτος κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου λέγει: «περὶ τοῦ μὴ δεῖν πρόσφατον φωτισθέντα προσά-

---

(44) **Echos d'Orient** ἔτος 1900 σελ. 226. Περὶ τοῦ Τάγματος τῶν Σπουδαίων λίαν προσεχῶς ἐκδίδομεν ἰδιαιτέραν μελέτην δι' ἧς ἐξετάζομεν τὴν ἀρχὴν καὶ ἐξέλιξιν τοῦ τάγματος τούτου, νέαν παρέχοντες συμβολὴν εἰς ὅσα μέχρι τοῦδε ἐγράφησαν περὶ Σπουδαίων.

(45) Ἔνθ' ἀνωτέρω.

(46) Θεοδωρήτου Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία σ. 107.— Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 2, 4, 5.

γεσθαι ἐν **τάγματι ἱερατικῷ**». ὡς δὲ ἡ λέξις **τάξις** εἶναι γραφικὴ «κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ», «κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρών» (47), οὕτω ἐπίσης καὶ ἡ λέξις **τάγμα**, εἰ καὶ ἅπαξ μόνον ἀπαντωμένη ἐν τῇ Γραφῇ· «ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται, ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι» (48)· ἀμφότεραι ὅμως εἶναι εἰλημμέναι ἐκ τῆς στρατιωτικῆς γλώσσης· ὡς ἐν τῷ στρατῷ ὑπάρχουν τὰ διάφορα σώματα, «τὰ τάγματα», οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ἔχομεν λοιπὸν τάγμα πρεσβυτέρων, τάγμα διακόνων, ἀναγνωστῶν, ψαλτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀσκητῶν. Ὁ κδ΄ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου λέγει «οὐ δεῖ **ἱερατικοὺς** ἀπὸ πρεσβυτέρου ἕως διακόνου καὶ ἑξῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἕως ὑπηρετῶν, ἢ ἀναγνωστῶν, ἢ ψαλτῶν, ἢ ἐφορκιστῶν ἢ θυρωρῶν, ἢ τοῦ **τάγματος τῶν ἀσκητῶν** εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι»· ἀναφέρεται δὲ καὶ **τάγμα μοναζόντων** (49), πολλάκις δὲ καὶ δύο ἀντίθετοι παρατάξεις τάγματα ἐκαλοῦντο· οὕτω ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ Α΄ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος «τὰ παρ' ἑκάστου τάγματος (Ἀρειανῶν καὶ Ὀρθοδόξων) λεγόμενα ἀντελαμβάνετο» (50).

Τὸ παράδοξον δὲ εἶναι ὅτι ἐκτὸς τῶν ἱερατικῶν ταγμάτων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς αὐτὰ ἢ τὸν Κλῆρον, ἀναφέρεται καὶ **τάγμα λαϊκόν**. Ὁ Ε΄ κανὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου λέγει «περὶ τῶν ἀκοινωνήτων, εἴτε ἐν τῷ κλήρῳ, εἴτε ἐν λαϊκῷ τάγματι» (51). Ὥστε ἡ λέξις **τάγμα** ἀδιαφόρως ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν κλῆρον καὶ εἰς τὸν λαὸν ἐν γένει (52). Κατὰ ταῦτα τὸ τοῦ Φιλογονίου Ἀντιοχείας «**Ἅγιον τάγμα τῶν Ὁμοψύχων**» περιλαμβάνει πάντας τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Μαριώτιδι καὶ Αἰγύπτῳ ἐν γένει **τοὺς ἀντιτιθεμένους τῇ αἱρετικῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἀρείου καὶ κρατοῦντας τὴν ἁγνὴν καὶ ὀρθὴν πίστιν τῆς καθολικῆς καὶ ἀπο-**

---

(47) Παύλου πρὸς Ἑβραίους κεφ. 5, 10. 6, 20. 7, 11. 17, 21.

(48) Παύλου Ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους Α΄, 15, 23 καὶ Σπ. Μήλια ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 460, 502 καὶ 269. Οὕτω «τῆς τάξεως τῆς στρατιωτικῆς», ἀλλὰ καὶ ἡ στρατιωτικὴ λέξις **σῶμα** ἦν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ «τῆς ἐκκλησίας τὸ σῶμα»· ἴδε Θεοδωρήτου Ἐκκλ. Ἱστορία ἔκδ. Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμενίτου σ. 118.

(49) Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 139, 150, 200.239, 240 καὶ τόμ. Β' σελ. 300, 306. Τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν ἐλέγετο καὶ «μοναχῶν σύστημα» καὶ τὸ ἄθροισμα τῶν ὀρθοδόξων Ἀρχιερέων ἐλέγετο «θεῖος τῶν Ἀρχιερέων ὅμιλος» ἴδε Θεοδωρήτου ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 35. Ἐπίσης ἔχομεν καὶ τάγμα καὶ τάγματα Ἀγγέλων αὐτόθι τόμ. Α΄ σελ. 73 καὶ λογικὰ τάγματα αὐτόθι σελ. 66.

(50) Θεοδωρήτου ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 46.

(51) Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 147, 187, 336.

(52) Τὰ διάφορα ἱερατικὰ τάγματα ἐλέγοντο καὶ **ἐκκλησιαστικοὶ χοροί** (ἴδε Θεοδωρήτου ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 71 καὶ **χοροὶ τῆς Ἐκκλησίας**, αὐτόθι σ. 132, 150.

στολικῆς, τουτέστι τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, οὐχὶ δὲ ***ἰδιαίτερόν τι τάγμα***, ὡς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἠδύνατό τις νὰ ὑπονοήσῃ· πῶς ὅμως ἡ λέξις ***Ὁμόψυχος*** κατήντησε νὰ σημαίνῃ καὶ διαχωρίζῃ τοὺς ὀρθοδόξους ἀπὸ τοὺς αἱρετικούς ; τοῦτο ἐφεξῆς θὰ ἐξετάσωμεν.

Τὸ ***ὁμόψυχος*** ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ δὲν ἀπαντᾶται ἀντ' αὐτῆς ὅμως εὑρίσκεται ἡ λέξις ***σύμψυχος***· «εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς Φιλιππησίους, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία Πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, ***σύμψυχοι*** τὸ ἓν φρονοῦντες» (53). Ἐπίσης ἡ λέξις ***ἰσόψυχος***, ἥτις ἐπίσης ἅπαξ ἀπαντᾶται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ καὶ τὸ ῥῆμα ***εὐψυχῶ*** καὶ τοῦτο μοναδικόν : «ἐλπίζω δὲ ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ ***εὐψυχῶ*** γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν· οὐδένα γὰρ ἔχω ***ἰσόψυχον***, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει» (54)· τὸ ἰσόψυχον δὲ αὐτό, εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ ὁμόψυχον, ὅπερ τὸ πρῶτον, ὅπερ τὸ πρῶτον ἀπαντῶμεν εἰς τὰς Ἀποστολικὰς Διαταγάς (55), ἔνθα οἱ Ἀπόστολοι συνιστῶντες εἰς τοὺς ἐν ἁπάσῃ τῇ Οἰκουμένῃ πιστοὺς πρὸς ἐπιστηριγμὸν αὐτῶν ἐν τῇ πίστει, τὸν Κλήμεντα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, γράφουσι : «διεπέμψαμεν διὰ τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Κλήμεντος τοῦ ***πιστοτάτου καὶ ὁμοψύχου*** τέκνου ἡμῶν ἐν Κυρίῳ, ἅμα καὶ Βαρνάβα καὶ Τιμοθέῳ τῷ ποθεινοτάτῳ υἱῷ καὶ Μάρκῳ τῷ γνησίῳ, σὺν οἷς καὶ Τίτον ὑμῖν γνωρίζομεν Λουκᾶν τε καὶ Ἰάσονά τε καὶ Λούκιον καὶ Σωσίπατρον» (56).

Γλυκύτερον πρόσρημα καὶ ἐγκαρδιώτερον ἀπὸ τὸ ***ὁμόψυχος*** δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῶσιν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι συνιστῶντες τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Κλήμεντα, τὸν ὁποῖον συνιστῶσιν οὐχὶ ἁπλῶς ὡς πιστόν, ἀλλὰ πιστότατον ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν εὐαγγελικὴν πίστιν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀφωσιωμένον αὐτοῖς, ἔχοντες ἀμφοτέρους μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ψυχὴν μετὰ τῶν Ἀποστόλων, τὸ αὐτὸ φρονοῦντας μετ' αὐτῶν, ἔν τε τῇ πίστει καὶ τῇ καθόλου ἀναστροφῇ. Ἀσφαλῶς δὲ ὡς ὑπόδειγμα εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ «***ὁμόψυχος***» παρὰ τοῖς πατράσι τῆς Ἐκκλησίας, ἐχρησίμευσεν ἡ γραφικὴ λέξις ***ἰσόψυχος***.

(53) Κεφ. Β´ 2.

(54) Κεφ. Β´ 19 αὐτόθι. «εὐψυχία πνευματική»· ἴδε Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 522. Τὸ ἰσόψυχον ἀπαντᾶται καὶ ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ π. χ. ψαλμ. 54, 14. «Σὺ δὲ ἄνθρωπε ἰσόψυχε ἡγεμών μου καὶ γνωστέ μου» κλπ.

(55) Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 61, καὶ ἀλλαχοῦ κεφ. ΙΘ´ σελ. 42. Δαψιλεστάτη Συλλογή Α´.

(56) Ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 61.

Ὡς βλέπομεν εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Α' καὶ Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ εἰς τὰς δογματικὰς ἐπιστολὰς τῶν Ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, ὁσάκις ἡ Σύνοδος σύμπασα, ἢ κατὰ μέρος οἱ ἐπίσκοποι, ἤθελον νὰ δηλώσουν ὅτι οὗτος ἢ ἐκεῖνος ὁ ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος τις ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἔχουσι μετὰ τῆς Συνόδου ἢ τῆς Ἐκκλησίας μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην, ἓν φρόνημα, μίαν πίστιν καὶ δοξασίαν, συνήθως μετεχειρίζοντο τὰς ἐκφράσεις, ὁμόφρονες (57), ὁμογνώμονες, ὁμόδοξοι, (58), ὁμόπιστοι (59), ὁμόφωνες, σύμφρονες (60) ἀλλὰ καὶ σύμψηφοι (61) καὶ ὁμόψηφοι, ὀρθόφρονες, ἀρτίφρονες, ὀρθόδοξοι (62), ὁμότροποι (63), ἁγνοί (64), σύμψυχοι τὸ ἓν φρονοῦντες (65), γνησιώτατοι ἀδελφοί 66). Οἱ χαρακτηρισμοὶ δὲ οὗτοι εἶναι κοινοὶ κυρίως εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν ὀρθὴν τῆς Ἐκκλησίας δόξαν, συνήθως δὲ καὶ εἰς τοὺς αἱρετικοὺς πρὸς ἀλλήλους, ἐξαιρετικῶς ὅμως οἱ τοῦ Ἀρείου ὀπαδοὶ χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ὡς «συμμορία καὶ συμμορῖται» (67)

Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν **ὁμόψυχος**· οὐδέποτε ἀπηντήσαμεν οἱ αἱρετικοὶ νὰ λέγωνται ὁμόψυχοι οὔτε ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων, οὔτε ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων (68). ***Τὸ ὁμόψυχον καὶ ἡ ὁμοψυχία ἦσαν ἀποκλειστικῶς τίτλος ἐκείνων μόνον ὅσοι ἐνέμενον ἀκλό-***

(57) Σπ, Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 273, 442, 658 καὶ τόμ. Β' σ. 46, 157.

(58) Ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 192, 463 καὶ Β' σ. 46, 49. Θεοδωρήτου ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 46, 74. 77, 86.

(59) Εὐσεβίου Καισαρείας Ἐκκλ. Ἱστορία. Λόγος Γ' παρὰ τῷ P. Migne τόμ. 77 στήλη 237.

(60) Θεοδωρήτου, ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 46, Β, 96. — Migne τόμ. ΚΕ' στήλη 105. Σπ. Μήλια ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 244.

(61) Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 133, 145, 149, 207, 244. 473, 545, 652.

(62) Ἔνθ' ἀνωτέρω σ.233, 98, 216, 619 καὶ ἐν γένει ***ὀρθόδοξοι*** ἀνὰ πᾶσαν σελίδα.

(63) Ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 205 τὸ «ὁμότροπον στίφος».

(64) Ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 198.

(65) Ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 276.

(66) Ἔνθ' ἀνωτέρω σ 277.

(67) Θεοδωρήτου, ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 63, 72, 75, 83, 112,124. Οὗτοι καὶ θιασῶται τοῦ Ἀρείου λέγονται· σ. 135 αὐτόθι.

(68) Ἅπαξ μόνον ἀπηντήσαμεν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ρώμης Ὁρμίσδα πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, διακόνους καὶ ἀρχιμανδρίτας τοὺς ἐν Δευτέρᾳ Συρίᾳ ὄντας, νὰ γράφηται περὶ τῶν αἱρετικῶν Εὐτυχοῦς καὶ Νεστορίου ὅτι «ἐν ὅσῳ ἐναντίῳ μεταξὺ ἑαυτῶν συλλογισμῷ φιλονικοῦσιν, ὑπό τινι τῆς ἱεροσυλίας ἰσότητι συμφωνοῦσι, ἄνισοι ταῖς γνώμαις καὶ ὁμόψυχοι τῇ ἀσεβείᾳ» ἴδε Σπ. Μήλια Δαψιλ. Συλλ. τόμ. Β' σ. 895. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδεμίαν σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ, διότι ἁπλῶς εἶναι ἔκφρασις τοῦ Ὀρσμίδα οὐδὲν σημαίνουσα.

νητοι καὶ ἀπαράτρεπτοι εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν, τὴν ἁγνὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν, τὴν ὀρθοδοξίαν, ὡς σὺν τῷ χρόνῳ ἐπεκράτησε νὰ λέγεται ἡ μόνη ἀληθὴς πίστις πρὸς τὴν ἁγίαν, ὁμοούσιον, ζωοποιὸν καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα.

Ὁμόψυχοι λοιπόν, ἐπαναλαμβάνομεν, ἐλέγοντο μόνον οἱ τὸ ἁγνὸν φρόνημα τῆς πίστεως ἔχοντες, οἱ ὁμονοοῦντες καὶ εἰρηνεύοντες πρὸς ἀλλήλους, οἱ τὴν μίαν ὀρθὴν πίστιν κρατοῦντες, οἱ «ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ μιᾷ γνώμῃ», οἱ ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ ὁμόπιστοι, «οἱ ὁμόπιστοι καὶ ὁμόψυχοι ἀδελφοί», (69) ὡς καὶ ὁ ἱερὸς Ἀθανάσιος ἔγραφε τοῖς κατὰ τόπον συλλειτουργοῖς καὶ ἀγαπητοῖς «πάντων ἕνεκεν καὶ ἀντιγράψαι ἡμῖν θελήσητε καὶ καταγνῶναι τῶν ἀσεβῶν, ἵνα καὶ νῦν οἱ λειτουργοὶ οἱ ἐνταῦθα καὶ οἱ λαοὶ τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ μισοπονηρίαν ὑμῶν ὁρῶντες εὐφραίνωνται τῇ εἰς Χριστὸν ***ὁμοψύχῳ ὑμῶν πίστει***» (70). Ἀναμφιβόλως ἡ συνάντησις αὕτη τοῦ ***πιστοῦ*** πρὸς τὸ ***ὁμόψυχον*** καὶ ***τῆς πίστεως*** πρὸς τὴν ***ὁμοψυχίαν***, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἥτις ἀπασχολεῖ ἡμᾶς, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τυχαία· φρονοῦμεν δὲ ὅτι ***βαθύτερα αἴτια*** συνετέλεσαν, ὥστε αἱ λέξεις «ὁμόψυχος καὶ ὁμοψυχία» νὰ ἀποβῶσιν ἱεραὶ καὶ οἱονεὶ νὰ ἀποτελέσωσι τὸ σύμβολον τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, ὃν τρόπον καὶ ἡ πρόσρησις (71) «***ὁμοούσιος***» κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὑπῆρξε τὸ σύμβολον τῆς μόνης ὀρθῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ὁμοψυχία πάντων τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν ἦτο ὁ ἱερὸς πόθος τῶν ὀρθῶς καὶ γνησίως ὑπὲρ τῆς πίστεως φρονούντων καὶ εἰς τοῦτο ἀπέβλεπον πᾶσαι αἱ προσπάθειαι αὐτῶν. Εἶναι χαρακτηριστικὰ τὰ ὅσα ὁ Μέγας Ἀθανάσιος μετὰ ἐνενήκοντα ἄλλων Ἐπισκόπων γράφει πρὸς τοὺς ἐν Ἀφρικῇ τιμιωτάτους Ἐπισκόπους.

«Ἔπρεπε διὰ πλειόνων τὰ τοιαῦτα γράφειν. Ἐπειδὴ πρὸς εἰδότας ὑμᾶς γράφομεν διὰ τοῦτο συντόμως ὑπηγορεύσαμεν, εὐχόμενοι παρὰ πᾶσι σώζεσθαι τὸν σύνδεσμον τῆς εἰρήνης καὶ πάντας τοὺς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ***τὸ αὐτὸ λέγειν, τὸ αὐτὸ φρονεῖν***. Ἐγράψαμεν δὲ καὶ τῷ ἀγαπητῷ ἡμῶν Δαμάσῳ τῷ ἐπισκόπῳ τῆς μεγάλης Ρώμης περὶ τοῦ Αὐξεντίου τοῦ ἐπελθόντος τῇ τῶν Μεδιολάνων Ἐκκλησίᾳ καὶ θαυμάζομεν πῶς μέχρι

---

(69) Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 444, 508, 650. Μία ψυχὴ καὶ καρδία ἔν τε τοῖς πᾶσι, ἔγραφεν ὁ Ρώμης Κελεστῖνος τῇ ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ· αὐτόθι σελ. 508 καὶ Β' 242. «Στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ Εὐαγγελίου» ἔγραφεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλος Ἀρμενίοις. Αὐτόθι σελ. 650. Μιᾷ ψυχῇ καὶ μιᾷ γνώμῃ στῆναι καὶ ἐναγκαλίζεσθαι» ἔγραφεν ὁ Κύριλλος τῷ Ρώμης Κελεστίνῳ· αὐτόθι σελ. 444.

(70) **P. Migne** τόμ. ΚΕ' στήλη 237.

(71) Θεοδωρήτου ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 46, 140.

νῦν οὐ καθῃρέθη καὶ ἐκβέβληται τῆς Ἐκκλησίας καὶ χάριν ὡμολογήσαμεν τῇ θεοσεβείᾳ αὐτοῦ τε καὶ τῶν συνελθόντων ἐν τῇ μεγάλῃ Ρώμῃ, ὅτι καὶ τοὺς περὶ τὸν Οὐρσάκιον καὶ Οὐάλεντον καὶ τοὺς τὰ αὐτὰ φρονοῦντας ἐκβάλλοντες ἔσωσαν τὴν **ὁμοψυχίαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἣν καὶ π ρ' ὑμῖν εὐχόμεθα** σώζεσθαι» (72).

Ὡς γνωστὸν οὐδεμία ἄλλη δογματικὴ λέξις ὡς «ἡ φωνὴ τοῦ ὁμοουσίου» (73) ἐκίνησε τόσον τὴν λύσσαν καὶ μανίαν τοῦ Ἀρείου, ἀλλὰ καὶ δι' οὐδεμίαν ἄλλην λέξιν οἱ ὀρθόδοξοι τόσον στερρῶς καὶ ἀκλονήτως ἠγωνίσθησαν διὰ νὰ διατηρήσωσιν αὐτὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς Πίστεως. Καὶ δικαίως διότι δι' αὐτῆς ἐθεμελιοῦτο τὸ δόγμα τῆς θεότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον τόσον λυσσωδῶς ἐπολέμει ὁ μανιώδης αἱρετικὸς καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Ἄρειος δὲν ἡμάρτησε μόνον κατὰ τοῦ ὁμοουσίου τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, ἡμάρτησεν ἐπίσης καὶ κατὰ τοῦ ὁμοουσίου αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· οὗτος δὲν ἠρνεῖτο μόνον τὴν τελείαν θεότητα τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ ἠρνεῖτο καὶ τὴν τελείαν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα· ὁ Ἄρειος ὑπῆρξε γνήσιος μαθητὴς τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Πρεσβυτέρου Λουκιανοῦ, ὅστις ἐδογμάτιζεν «τὸν Λόγον ἀνθρωπίνης ψυχῆς τόπον ἐπέχοντα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ». Τὸν Λουκιανὸν κατήγγειλε καὶ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος, διότι ἠρνεῖτο τὴν πρόσληψιν ἀνθρωπίνης ψυχῆς ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀποκαλοῦντα τὸ σῶμα αὐτοῦ «σῶμα Χριστοῦ ἄψυχον». Τὴν αἱρετικὴν ταύτην δοξασίαν τοῦ διδασκάλου του υἱοθετήσας ἐδίδασκε καὶ ὁ Ἄρειος καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ· κατὰ τῆς τοιαύτης κακοδοξίας, ὡς ἦν ἑπόμενον, ἐξηγέρθησαν οἱ ὀρθόδοξοι, πρῶτος δὲ κατήγγειλεν αὐτὴν ὁ Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος· ὅταν δὲ μετ' ὀλίγον παρουσιάσθη καὶ ὁ Ἀπολινάριος Λαοδικείας διδάσκων τὰ αὐτὰ ἀσεβῆ δόγματα, ὡς ἔπειτα ὁ Ἀρχιμανδρίτης Εὐτυχής, καὶ τούτων τὴν διδασκαλίαν ἐπολέμησαν σθεναρῶς οἱ Πατέρες, ἐκθέτοντες τὴν ἀληθῆ πίστιν τῆς Ἐκκλησίας· οὕτω Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ δευτέρῳ προσφωνητικῷ λόγῳ αὐτοῦ γράφει : «πρόδηλον ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς οὐκ ἄψυχόν τε καὶ ἄνουν σῶμα λαβών, ἐμψυχωμένον ψυχῇ λογικῇ καὶ τελείως ἐχούσῃ κατάγε τὸν αὐτῇ πρέποντα λόγον» (74)· ὁ αὐτὸς δὲ πάλιν γράφων τῷ αἱρετικῷ Νεστορίῳ λέγει : «ὅτι σάρκα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ ἑνώσας ὁ λόγος ἑαυτὴν καθ' ὑπόστασιν ἀφράστως καὶ ἀπερινοήτως γέγονεν ἄνθρωπος» (75)· καὶ πάλιν «οὕτω τε θαρσήκασι Θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν παρθένον, οὐχ ὡς τῆς τοῦ λόγου φύσεως ἤτοι θεότητος αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν εἶναι λαβούσης ἐκ τῆς ἁγίας παρ-

(73) Θεοδωρίτου ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 83.
(74) Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 434.
(75) Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 437.

θένου, ἀλλ' ὡς γεννηθέντος ἐξ αὐτῆς τοῦ ἁγίου σώματος, ἐμψυχωθέντος τε λογικῶς» (76). Ἀλλὰ καὶ ἡ καθόλου Ἐκκλησία ἐν Β' καὶ Δ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ κατεδίκασε τὴν ἀνόσιον ταύτην διδαχὴν τοῦ Ἀπολιναρίου «ὡς ἄψυχον τὴν τοῦ Κυρίου σάρκα λέγοντος, καὶ **ἔμψυχον** εἶναι ταύτην ἐβεβαιώσατο, ψυχὴν ἔχουσαν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς ὁμοούσιον, καὶ ὥρισαν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν Θεότητι καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι Θεὸν ἀληθῶς, καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον τὸν αὐτὸν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα» (77).

Διὰ τοῦτο εἴπομεν προηγουμένως ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν Πατέρων χρησιμοποιουμένη ἔκφρασις «ὁμόψυχος» δὲν εἶναι τυχαία· ἀμφότεροι οἱ ὅροι, **ὁμοούσιος** καὶ **ὁμόψυχος** θεολογικώτατοι καὶ ὀρθοδοξότατοι ὑπάρχοντες, ἀπέβησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ ἱερὸν σύνθημα οὐχὶ μόνον τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει ὀρθοδόξων χριστιανῶν, διότι δι' αὐτῶν διετρανοῦτο ἡ τελεία θεότης καὶ ἡ τελεία ἀνθρωπότης τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος ἡμῶν Ἐμμανουήλ· ὡς δὲ ὁ ὅρος «ὁμοούσιος» οὕτω καὶ ἡ λέξις «ὁμόψυχος» ἀπέβη ἱερά, ὡς συμβολίζουσα τὴν τελείαν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, καὶ συνεπῶς τὴν τελείαν σωτηρίαν τοῦ πεπτωκότες ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ὡς μεταδίδουσα τὴν γλυκύτητα τῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως καὶ φιλίας, καὶ ἀναδίδουσα τὸ θεϊκὸν ἄρωμα τῆς γνησίας πίστεως πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῆς πλήρους ὁμονοίας καὶ εἰρήνης πρὸς ἀλλήλους τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν· διὰ τοῦτο ὁσάκις οἱ ὀρθόδοξοι Πατέρες ἤθελον νὰ συστήσωσιν εἰς τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν πρόσωπα πιστὰ καὶ προσφιλῆ καὶ ἀφωσιωμένα, (ὡς ὁ Παῦλος καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι ἔπραξαν διὰ τοὺς ἰσοψύχους αὐτῶν Τιμόθεον καὶ Κλήμεντα), «ὁμοψύχους» αὐτῶν ἐκάλουν αὐτά· οὕτω π. χ. ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης Κελεστῖνος συνιστῶν τῇ ἐν Ἐφέσῳ Ἁγίᾳ Συνόδῳ τοὺς ἐκπροσωπήσοντας αὐτόν, ἀπεστείλαμεν, γράφει, πρὸς αὐτὴν τὴν ἡμετέραν ἀναδεχομένους φροντίδα τοὺς ἁγίους ἀδελφοὺς καὶ συλλειτουργοὺς ἡμῶν **ὁμοψύχους ἡμῖν** καὶ δεδοκιμασμένους Ἀρκάδιον καὶ Προϊέκτον ἐπισκόπους καὶ Φίλιππον τὸν ἡμέτερον πρεσβύτερον» (78). Ὅταν δὲ βραδύτερον οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἀνατολῆς ἀπέστειλαν τοὺς Συγκέλλους Θωμᾶν καὶ Ἰωάννην εἰς τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον καὶ τοποτηρητὰς καὶ ἀντιπροσώπους τῶν Ἀνατολικῶν

---

(76) Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 438.

(77) Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 289 καὶ Β' σελ. 36, 155.

(78) Σπ. Μήλια, ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 509.

θρόνων ἔγραφον πρὸς τὴν Σύνοδον: «γινώσκετε τοὺς θεοφιλεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν θείῳ ζήλῳ τῆς ὀρθοδόξου κεκοσμημένους πίστεως, δύο ἁγίων καὶ μεγάλων πατριαρχῶν ***Ὁμοψύχους Συγκέλλους*** γενομένους».

Συμπεραίνοντες ὅθεν λέγομεν ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρξεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἰδιαίτερόν τι ***ἅγιον τάγμα ὁμοψύχων*** περιλαμβάνον ἑκατοντάδας ἢ χιλιάδας τινὰς ὁμοφρόνων, ὑπῆρξεν ὅμως πράγματι ἐν αὐτῇ τὸ πανορθόδοξον καὶ ***Ἅγιον Τάγμα τῶν Εὐσεβῶν***, ὅπερ ἐν οὕτω δεινοῖς καιροῖς τῆς ἀθλιότητος τῶν αἱρετικῶν κατέθηκε τὰς ἀρραγεῖς βάσεις τῆς Ὀρθοδοξίας, αἱ ὁποῖαι εἰς αἰῶνας αἰώνων θὰ παραμείνωσιν ἀκλόνητοι καὶ ἀδιάσειστοι.

Ἔγραφον ἐν Χαλανδρίῳ Ἀθηνῶν
τῇ 28ῃ Νοεμβρίου 1931.

† ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

(Ματθ. στ', 16—18)

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΙΩΝ

ΝΙΚΗΤΑ ΑΚΟΜΙΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΧΩΝΙΑΤΟΥ

ΕΙΣ τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Μονάχου εὑρίσκεται ὁ ὑπ' ἀριθ. 68 Ἑλληνικὸς χειρόγραφος Κῶδιξ, σχήματος 4ου, γραφεὶς κατὰ τὸν Καθηγητὴν τῆς Βυζαντινολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Μονάχου August Heisenberg κατὰ τὴν ΙΕ' ἢ ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδα ἐν Βενετίᾳ κατ' ἐντολὴν τοῦ Joh. Funk ζητήσαντος τὴν ἀντιγραφὴν Ἑλληνικῶν Κωδίκων (πρβλ. Krumbacher Geschichte der Byzantinischen Litteratur München 1897 σελ. 92). Ὁ Κῶδιξ οὗτος περιέχει μέρος τοῦ περιεκτικοῦ δογματικοῦ ἔργου τοῦ Νικήτα τοῦ Ἀκομινάτου, τοῦ Χωνιάτου, τοῦ ἐπιγραφομένου ***Θησαυρὸς Ὀρθοδοξίας***, ἤτοι τοὺς τόμους ΙΖ', ΙΗ', ΙΘ' καὶ Κ', καὶ μέχρι σήμερον ὄντος ἀνεκδότου. Ὡς δὲ εἶναι γνωστόν, τὸ ὅλον δογματικὸν ἔργον τοῦ ρΧωνιάτου σύγκειται ἐξ 27 τόμων, ἐκ τῶν ὁποίων τοὺς πέντε πρώτους τόμους ἐδημοσίευσεν ὁ Morelli ἐν λατινικῇ μεταφράσει Paris 1561, τὸ δὲ ἑλληνικὸν κείμενον τούτων ὡς καὶ τεμάχια ἀπὸ ἄλλους τόμους κατέστησε τὸ πρῶτον γνωστὰ ὁ Angelo Mai εἰς τέσσαρας τόμους εἰς τὸ Spicilegium Romanum. Τὰ τεμάχια ταῦτα ἀνεδημοσιεύθησαν μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πατρολογίαν τοῦ Migne εἰς τοὺς τόμους 139 (σελ. 1101—1444) καὶ 140 (σελ. 9—281), (πρβλ. Krumbacher ὡς ἀνωτ. σελ. 91).

Ἐκ τῶν τόμων τούτων ὁ ΙΖ' πραγματεύεται περὶ τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρμενίων καὶ ἐπιγράφεται οὕτω: «***Περὶ τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρμενίων. Τόμος ἑπτακαιδέκατος τοῦ Χωνιάτου κατὰ Ἀρμενίων***» (φύλ. 94-152), τοῦ ὁποίου μέγα μέρος ἐξέδωκεν ὁ A. Mai, παραλείψας ἐκτὸς ἄλλων τεμαχίων καὶ τὸν πρόλογον, ὅστις δίδει τὴν σπουδαίαν ἱστορικὴν ἐξήγησιν. (Aug. Heisenberg «Armenisch—byzantinischen Beziehungen am Anfang des 13 Jahrhunderts» εἰς τὸ Sitzungsberichte der philosophisch-philologischen und der historischen Klasse der Bayerischen Academie der Wissenschaften zu München Jahrgang 1929, Heft. 6, σελ. 10). Ὁ ΙΖ' οὗτος τόμος περιλαμβάνει ἐν ἀρχῇ (φύλ. 94) ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως «πρὸς τὸν θεῖόν του κὺρ Βασί-

λειον τὸν Καματηρὸν μέλλοντα ἀπελθεῖν εἰς Ἀρμενίαν ἐπὶ τῷ ἀποκομίσαι νύμφην τῷ Λεβόννῃ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως κὺρ Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι», τὴν ὁποίαν ἐπιστολὴν ὁ Νικήτας Ἀκομινᾶτος ἀπέστειλεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ δογματικοῦ του ἔργου, ἤτοι τοῦ ΙΖ´ τόμου, εἰς τὸν Βασίλειον τὸν Καματηρόν. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ Καθηγητὴς Aug. Heisenberg (ὡς ἀνωτ. σελ. 1 - 20) μετὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης διαλέξεως ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Μονάχου κατὰ τὴν 9ην Φεβρουαρίου 1929 σχετικῶς μὲ τὰς Βυζαντινοαρμενικὰς σχέσεις, ἀρχὰς τοῦ ΙΓ´ αἰῶνος. Ἐν τῇ διαλέξει ταύτῃ περιγράφονται διεξοδικῶς τὰ περὶ τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως κὺρ Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι καὶ περὶ τοῦ Βασιλείου τοῦ Καματηροῦ.

Ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ αὕτη οὐδεμίαν μᾶλλον ἔχει σχέσιν μὲ τὸν πρόλογον, διότι τὸ ὅλον ἔργον κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως τῆς ἐπιστολῆς ταύτης δὲν ἦτο φαίνεται ἀκόμη συμπεπληρωμένον καὶ ἴσως κατὰ τύχην μετὰ τὴν τελειωτικὴν αὐτοῦ σύνταξιν διεσώθη καὶ παρεδόθη αὕτη, τοῦ Νικήτα Ἀκομινάτου προτάξαντος αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὅλου ἔργου.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἄρχεται ὁ πρόλογος, ἤτοι τὸ Κεφάλαιον «περὶ ὧν ἔχουσιν αἱρέσεων οἱ Ἀρμένιοι» ἐπιγραφόμενον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξιστορεῖται ἐν ὅλῳ καὶ πλήρως ὑπὸ τοῦ Νικήτα τοῦ Ἀκομινάτου ἡ αἵρεσις τῶν Ἀρμενίων καὶ ἀρχόμενον διὰ τῆς φράσεως: «Ἡ τῶν Ἀρμενίων αἵρεσις πολυσχιδής ἐστι καὶ πολύτροπος......» (φύλ. 95 - 103), ἐνῷ παρὰ Migne (Τόμ. 140 σελ. 89) καὶ Spicilegium Romanum (Τόμ. IV σελ. 470, Romae 1840) τὸ Κεφάλαιον «περὶ αἱρέσεων τῶν Ἀρμενίων» ἄρχεται διὰ τῆς φράσεως: «Τὴν μίαν ἐπὶ Χριστοῦ φύσιν καὶ μίαν ἐνέργειαν οὕτω πειρῶνται Ἀρμένιοι κρατύνειν....», ἥτις φράσις κεῖται ἐν τῷ Κώδικι ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τοῦ Κεφαλαίου καὶ πρὸ αὐτῆς ἐξιστοροῦνται ὑπὸ τοῦ Νικήτα τοῦ Ἀκομινάτου δογματικά τινα ζητήματα, ἤτοι τὰ περὶ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, περὶ τοῦ τρισαγίου ὕμνου, περὶ τῆς χρήσεως ἀζύμων καὶ οἴνου μόνον ἐν ταῖς ἱερουργίαις, περὶ τῆς θυσίας ἀμνοῦ κατὰ τὸ Πάσχα καὶ περὶ τῆς νηστείας τοῦ Ἀρτζιβούρτζη.

Ὡς συνέχεια ἀκολουθεῖ «Γράμμα τοῦ βασιλέως κὺρ Μανουὴλ πρὸς τὸν Καθολικὸν τῆς Ἀρμενίας» (φύλ. 103) καὶ μετὰ τοῦτο εὐθὺς ἡ πρώτη διάλεξις τοῦ Θεωριανοῦ, τοῦ ἐξαποστόλου τοῦ βασιλέως εἰς Ἀρμενίαν μετὰ τοῦ Καθολικοῦ τῶν Ἀρμενίων Νερσὲ τοῦ Δ´ (φύλ. 103—152). Καὶ τὸ μὲν βασιλικὸν γράμμα τοῦ ἔτους 1169 δημοσιεύεται ἐπίσης καὶ παρὰ Migne (Τόμ. 133 σελ. 120) καὶ παρὰ Aug. Mai Sciptorum Veterum Nona Collectio (Tom. VI. Romae 1832 σελ. 314), πρβλ. Fr. Dölger Reg. Kaiser Urkunden n. 1489, Band. II. σελ. 82), καὶ ἔχει ὡς ἐπικεφαλίδα τάδε: «Ἶσον βασιλικοῦ καὶ θείου γράμματος πρὸς τὸν Καθολικὸν Ἀρμενίων. Κατέστρωται δὲ ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ τῆς διαλέξεως οὗ μά-

την· δηλοῦται γὰρ ἐκ τῆς αὐτοῦ περιλήψεως ἡ τοῦ συγγράμματος ὑπόθεσις ἅπασι.—Μανουὴλ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς Πορφυρογέννητος, θεοστεφής, ἄναξ, κραταιός, ὑψηλός, ἀεὶ αὔγουστος καὶ αὐτοκράτωρ Ρωμαίων ὁ Κομνηνός, τῷ τιμιωτάτῳ καὶ εὐλαβεστάτῳ Καθολικῷ τῶν Ἀρμενίων τὴν χάριν αὐτοῦ».

Ἡ δὲ διάλεξις αὕτη, ἥτις ἔλαβε χώραν τὸ 1172 εἰς Rom-Klah μεταξὺ τοῦ Μαγίστρου καὶ φιλοσόφου Θεωριανοῦ, ἐκπροσώπου τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μχνουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ Γ΄ «ὁ τοῦ Ἀγχιάλου» ἐπονομαζομένου (1169—1177) (Μ. Γεδεὼν Πατρ. Πίνακες σελ. 365), ἐπιθυμούντων τὴν ἕνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου καὶ Ἀρμενικῆς, καὶ τοῦ Καθολικοῦ τῶν Ἀρμενίων Νερσὲ τοῦ Δ΄ (1169—1173), δημοσιεύεται ἐπίσης παρὰ Migne (Τόμ. 133 σελ. 120—212) καὶ παρὰ Ἀθανασίῳ Παρίῳ «Ἐπιτομὴ ἤτοι Συλλογὴ τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων. Ἐν Λειψίᾳ 1806» (σελ. 441—513), μέρος δὲ αὐτῆς ὁμοίως καὶ παρὰ Aug. Mai (ὡς ἀνωτ. σελ. 410—414), ἐκ τῆς φράσεως «ὡς οὖν ἐπετράπη αὐτῷ λαλῆσαι, εἶπε· διδάσκαλός τις ἤρξατο....» (Κώδικ. φύλ. 124—125. Migne Τόμ. 133 σελ. 172—176) καὶ μέγα μέρος αὐτῆς ἐν τῷ περιπύστῳ συγγράμματι τοῦ Μητροπολίτου Χίου καὶ εἶτα Ἡρακλείας Γρηγορίου τοῦ Βυζαντίου «Περὶ ἑνώσεως τῶν Ἀρμενίων μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» (σελ. 25—37), μετά τινων λεκτικῶν καὶ φραστικῶν διαφορῶν μὴ ἀλλοιουσῶν τὴν ἔννοιαν. Διαλαμβάνει δὲ ἡ διάλεξις αὕτη κυρίως τέσσαρα ζητήματα ἅτινα συνεζητήθησαν μεταξὺ τοῦ Καθολικοῦ Νερσὲ καὶ τοῦ Θεωριανοῦ· α΄) περὶ τῶν δύο ἐν τῷ Χριστῷ φύσεων, β΄) περὶ τοῦ Τρισαγίου ὕμνου, γ΄) περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων καὶ Θεοφανείων καὶ δ΄) περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ Μύρου. Ἀποτέλεσμα τῆς διαλέξεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ Καθολικοῦ ἐπίδοσις τῷ Θεωριανῷ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, περιεχούσης τὸ Δέχομαι τὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Οὕτω δὲ ὁ μὲν Θεωριανὸς ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὁ δὲ Νερσές, ἐνῷ πυρετωδῶς καὶ περιεσκεμμένως εἰργάζετο πρὸς ἀποτέλεσιν τῆς ποθητῆς ἑνώσεως, ἀφηρπάγη ὑπὸ τοῦ θανάτου τὴν 18ην Ὀκτωβρίου 1172 ἢ 1173 εἰς ἡλικίαν 75 ἐτῶν εἰς Χρόμγλα, καὶ οὕτως ἐματαιώθησαν αἱ ἀγαθαὶ αὐτοῦ προθέσεις. (Μητροπολίτου Κολωνίας Πολυκάρπου Ψωμιάδου «Ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία ἐξ ἀπόψεως Ὀρθοδόξου. Κων/πολις 1911» (σελ. 30), J. Karrt εἰς τὸ «Dictionnaire de Théologie Catholique τοῦ A. Vacant et E. Mangenot Paris 1930» περὶ Nersés IV (σελ. 71).

Μετὰ τὴν διάλεξιν ταύτην περιλαμβάνονται «Χρήσεις διάφοροι Ἁγίων Πατέρων πρὸς ἔλεγχον τῆς αἱρέσεως ταύτης» (φύλ. 138—144) καὶ τέλος

«συλλογιστικά τινα κεφάλαια τῆς αὐτῆς αἱρέσεως» (φύλ. 144--152), ὡς καὶ παρὰ Migne δημοσιεύονται ταῦτα (Τόμ. 139 σελ. 1100).

Ὁ Κῶδιξ περιέχει ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ Νικήτα Χωνιάτου, ὡς εἴπομεν, καὶ τοὺς τόμους ΙΗ΄, ΙΘ΄ καὶ Κ΄. Καὶ ἐκ τούτων ὁ μὲν τόμος ὀκτωκαιδέκατος περιλαμβάνει «Κατὰ τῶν λεγομένων Παυλικανῶν ἐκ τῶν Φωτίου τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως» (φύλ. 153 – 167), ὁ δὲ ἐννεακαιδέκατος «Κατὰ Βογομίλων» (φύλ. 167—183) καὶ τέλος ὁ εἰκοστὸς «Περὶ τῆς θρησκείας τῶν Ἀγαρηνῶν» (φύλ. 183 – 194) καὶ εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ ὀλίγα «περὶ τῆς αἱρέσεως τῶν Λιζικιανῶν» (φύλ. 194—195).

Ἤδη σκοποῦντες ἐν τῇ ***Ὀρθοδοξίᾳ*** τὴν δημοσίευσιν τοῦ μέχρι σήμερον ἐν μέρει ἀνεκδότου προλόγου τοῦ ΙΖ΄ τόμου τοῦ *θησαυροῦ τῆς Ὀρθοδοξίας* «περὶ ὧν ἔχουσιν αἱρέσεων οἱ Ἀρμένιοι» τοῦ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου, ὡς καὶ τὴν πρὸ αὐτοῦ ἐπισυναπτομένην ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἀναφέρομεν, μεταγράφομεν ἀμφότερα ἐκ τοῦ ῥηθέντος Κώδικος φύλ. 94 – 97 ἅτινα ἔχουσιν οὕτως :

α΄) Ἐπιστολή.

«Πρὸς τὸν θεῖον τοῦ βασιλέως κὺρ Βασίλειον τὸν Καματηρὸν μέλλοντα ἀπελθεῖν εἰς Ἀρμενίαν ἐπὶ τῷ ἀποκομίσαι νύμφην τῷ Λεβόννῃ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως κὺρ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως.

»Ψυχαὶ τῶν πραγμάτων οἱ καιροὶ τοῖς πάλαι καλῶς ὠνομάσθησαν, οὐκ ἀπροσφυῶς δ' ἄν, καὶ νόες τῶν πραγμάτων ῥηθεῖεν, οἱ πολυπειρίᾳ χαίροντες ἄνδρες καὶ σοφοὶ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα πράγματα· ἐπαινετέος μὲν γὰρ καὶ καιρός, ἁρμόδιος τοῖς πράγμασιν ἐφιστάμενος· καὶ σφίσιν ὁμόστολος καὶ συμφυὴς κρινόμενος· ἐκ δὲ τοῦ πλείονος βελτίων, ἀνὴρ συνέσει διαπρεπὴς καὶ μετὰ νοῦ τοῖς πράγμασιν ἐγχειρῶν. Εἰς τί γὰρ ἂν τοῖς ἀνθρωπίνοις συμβαλεῖται καιρὸς ἐπιτήδειος μὲν ἐπιὼν καὶ τοῖς προκειμένοις συμβαίνων πράγμασιν, οὐκ ἔχων δὲ τὸν προσφόρως αὐτῷ χρήσιμον, ἀλλ' εἰκαίως παριππευόμενος καὶ πρὸς μηδὲν ὀνησιφόρος τοῖς ῥαθύμοις κρινόμενος· εἰ γοῦν οὕτω ταῦτα, τίς ἄρα, κράτιστε ἀνδρῶν καὶ σοφώτατε· καὶ θεῖε μὲν τὰ πρὸς κῆδος τῷ βασιλεῖ, θειότατε δὲ τὰ εἰς ἀρετήν, μεγαλεπηβολώτερος ἢ ἐμπειρότερος ἔσται σοῦ· καὶ γνώμων ἄντικρυς τῶν συμπιπτόντων ἑκάστοτε, καὶ νοῦς πραγμάτων ἀληθῶν ἀρχικώτατος· ὃς οὕτω μὲν χρονίᾳ τριβῇ· οὕτω δὲ πολιωτέρᾳ μαθήσει, τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν ἠκρίβωκας, ὡς ταῖς μεγίσταις ἀεὶ τῶν ὑποθέσεων συνεισέρχεσθαι· καὶ παρέπεσθαι ταύταις ἢ συνάπτεσθαι, ὡς αἱ σκιαὶ τοῖς σώμασι· καὶ τοῦτο μὲν καθηγητὴς τῶν πρακτέων ἱζάνειν, τοῦτο δὲ καὶ αὐτεργάτης ἐν ταῖς πλείοσι δείκνυσθαι. Τῶν γὰρ κοινῶν πραγμάτων νοῦ καὶ χει-

ρὸς δεομένων, τοῖς μὲν ἄρεος ἔργοις, ὁ κράτιστος ἡμῶν βασιλεὺς ἑαυτὸν ἀπένειμε. Καὶ διαμαχόμενος τοῖς κύκλῳ βαρβάροις, οὐ δίδωσιν ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς οὐδὲ τοῖς κροτάφοις ἀνάπαυσιν· σὲ δὲ τοῖς πράγμασιν ἐφιστᾷ τοῖς προσδεέσι ῥήτορος γλώσσης καὶ χειλέων προϊέντων αὐδὴν λειριόεσσαν, ὑπὲρ τὸν Πύλιον ἐκεῖνον Νέστορα· ὥστε καὶ στείλασθαι μέλλεις ἰδοὺ δολιχὴν ὁδὸν ἀργαλέην τε· οὐ τοσοῦτον νυμφαγωγὸς ὀφθησάμενος κόρης ἀριστογενείας καὶ καθ' αἵμασι προσῳκειωμένης· καὶ συναφ' εἴ (*) ἐπιστατήσων ταῖς ἀρχικαῖς, ὅσον συναρμόσων εἰς ἓν κατὰ συνδέτην λίθον ἀκρόγωνον, ἔθνος μὲν πάλαι ὑπόσπονδον Ρωμαίοις καὶ φίλιον, οὐ πρὸ πολλοῦ δ' ἀπορραγὲν ἡμῶν καὶ καθ' αὑτὸ διοικούμενον· ἔθνος οὐκ ἀρειμάνιον μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν διπλόην τοῦ φρονήματος (**) ὅσα καὶ χλαῖναν δίχρωμον περικείμενον καὶ καθ' αἵρεσιν ἡμῶν διϊστάμενον. Ἐπόθουν μὲν οὖν συμπαρεῖναί σοι καὶ αὐτὸς καὶ συνομαρτεῖν ὡς Πέτρῳ Κλήμης καὶ Παύλῳ Τιμόθεος· ἐπεὶ δὲ πολλά μοι τὰ προσιστάμενα καὶ τῆς βελτίστης ταύτης μεθιστῶντα προθέσεως, ἔντειναι καὶ κατευοδοῦ σὺν Θεῷ ποδηγέτῃ, τῆς προκειμένης ἐχόμενος ἡμέρας· ὁ ἥλιος μὴ συγκαύσαι σε· μὴ δὲ ἡ σελήνη νυκτός· εἴησάν σοι εὐπόρευτα τὰ δυσπόρευτα· λειοκυμονοίη δέ σοι καὶ θάλασσα οὐρίῳ καὶ φορῷ προπέμπουσα πνεύματι· καὶ συμπεράνας πάντα καθὼς ἡ ἔφεσις ὑποβάλλει σοι, ἐπανέλθοις θᾶττον ἄνοσος, εὔθυμος, ἐρασμιώτερός τε καὶ γεραρώτερος. Ὡς μὴ μόνον ὑπὲρ τῶν κοινῶν πραγμάτων ἠγωνισμένος ἀλλὰ καὶ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν ὑπερασπισάμενος πίστεως· καὶ καταπαλαίσας ἅπαν ἀντίδοξον ταῖς τοῦ πνεύματος διδαχαῖς, ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς παντευχίαν σοι τήνδε διαπλεξάμενος τῇ μεγαλοπρεπείᾳ σου ἐνεχείρησα, διδοῦ σοι (***) τῷ σοφῷ ἀφορμήν, ὡς εἴης οὕτω σοφώτερος».

β') Πρόλογος.

Περὶ ὧν ἔχουσιν αἱρέσεων οἱ Ἀρμένιοι.

Ἡ τῶν Ἀρμενίων αἵρεσις, πολυσχιδής ἐστι καὶ πολύτροπος. Οὗτοι γὰρ καὶ θεοπασχῖται καὶ μονοθελῆται καὶ μονοφυσῖταί εἰσι· καὶ τὰ τούτων ἀπόβλητα δόγματα, πάσης αἱρέσεως μέτοχα. Ἀρείῳ μὲν γὰρ συμφρονοῦσιν, ἐν οἷς φάσκει τρεπτὴν τὸν θεὸν λόγον ἔχειν φύσιν καὶ σῶμα ἀνειληφέναι ἄψυχον. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος. Κύριε, εἰς χεῖρας σου παρατίθημι τὸ

(*) Τὸ κείμενον ἔχει «καὶ συναφ' εἴ ἐπιστατήσων ταῖς ἀρχικαῖς», ἀλλ' ἡ ἔννοια δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴν λέξιν «ἀρχικαῖς» καὶ διορθωτέα «συναφείαις».

(**) Ἡ λέξις «φρονήματος» εἶναι ἐν τῷ κειμένῳ γεγραμμένη μὲ ἐρυθρὰ γράμματα, ὁ δὲ **A. Heisenberg** γράφει ἀντ' αὐτῆς τὴν λέξιν γνώμης «διπλόην γνώμης» (ὡς ἀνωτ. σελ. 12).

(***) Ὁ **A. Heisenberg** ἔχει διδούς σοι (αὐτ. σελ. 12).

πνεῦμα μου. Καὶ τὴν θεότητα, τὰ τῆς ψυχῆς ἐνεργεῖν. Κἀντεῦθεν προσάπτουσι τῇ θεότητι, τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐγγινομένην συμπάθειαν. Ἀπολιναρίῳ δὲ συμφέρονται, μὴ καὶ νοῦν ἀνειληφέναι τὸν Σωτῆρα φάσκοντες, ἀλλ᾿ ἀρκέσαι τὴν θείαν φύσιν εἰς τὸ πληρῶσαι καὶ τὴν χρείαν τοῦ νοῦ, καὶ πολλοὺς ἄλλους τῶν αἱρετικῶν ἐπαινέσαντες, τὰς κιβδήλους δόξας αὐτῶν ᾠκειώσαντο· διδασκάλους δ᾿ ἔχον τῶν ματαίων αὐτῶν αἱρέσεων, Εὐτυχέα καὶ Πύρρον καὶ Παῦλον καὶ Διόσκουρον καὶ Ἰάκωβον· καὶ Πέτρον τὸν Κναφέα καὶ τὸν Μανταισάνην Ἐλάνιον· ὅθεν πῇ μὲν φασί, μὴ σῶμα ἡμῖν ἀνειλήφέναι ὁμοούσιον τὸν Χριστόν· ἄφθαρτον δὲ καὶ ἄκτιστον καὶ οὐράνιον, καὶ ἀπαθὲς καὶ λεπτόν, καὶ τὰ τῆς σαρκὸς κατὰ φαντασίαν αὐτὸν ἐνεργεῖν· πῇ δὲ ὡς ἡ σὰρξ αὐτοῦ, εἰς φύσιν μετεβλήθη θεότητος, καὶ ὁμοουσιος αὐτῷ γέγονεν· ὥσπερ καὶ σταγὼν μέλιτος ἀφανίζεται παραδοθῆναι πελάγει μακρῷ· καὶ μηκέτι τὴν ἑαυτῆς ἰδιότητα σώζουσα· ἐν πολλοῖς δὲ μηδὲ τὸν θεὸν λόγον ἀνθρώπειον ἐκ τῆς παρθένου ἀναλαβεῖν σῶμα. Τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Εὐτυχοῦς λήρημα. Ἀλλ᾿ αὐτὸν ἀτρέπτως τραπέντα καὶ σάρκα γενόμενον τὴν πάροδον μόνην διὰ τῆς Παρθένου ποιήσασθαι καὶ προσπαγῆναι σταυρῷ τὴν ἀπερίγραπτον καὶ ἀπεριόριστον θεότητα τοῦ μονογενοῦς καὶ ταύτην τάφῳ παραδοθῆναι καὶ ἀναστῆναι· οὐδὲ ἡμῖν ἐκ τοῦ δογματίζειν οὕτως τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως ἐχέγγυον καταλείποντες· εἰ γὰρ πέπονθε Θεὸς καὶ ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, πῶς ἄνθρωπος ἀναστήσεται ὁ μὴ προσληφθεὶς ἐκ τοῦ ἡμετέρου φυράματος· εἰ δὲ σῶμα μὴ προσείληφεν ὁ λόγος, οὐδὲ ἀνάστασιν ἐσεῖται νεκρῶν, καὶ εἰκαίως λοιπὸν ἀπαρχὴν τῶν κεκοιμημένων καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν ὁ Παῦλος ἀνακηρύττει Χριστόν· ἀθετοῦντες δὲ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ φαντασιωδῶς ταύτην γεγονέναι λέγοντες, οὐχ ὡς ἡμεῖς ἀνὰ μέρος τὸν Εὐαγγελισμόν, τὴν γέννησιν καὶ τὴν βάπτισιν ἑορτάζουσιν, ἀλλὰ τὴν νηστείαν μέχρι τῆς ε´ Ἰανουαρίου μηνὸς παρατείνοντες, ἐν ταύτῃ τὰς τρεῖς ἑορτὰς συναπτῶς ἐκτελοῦσι, παραβλέποντες δὲ τὰς εὐαγγελικὰς φωνὰς ἐξ οὐρανοῦ οὐ τὴν σάρκα τοῦ Χριστοῦ κατεληλυθέναι φασίν· αἱ δὴ Εὐαγγελικαὶ φωναὶ ἐκ τῶν πανάγνων αἱμάτων τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας σαρκωθῆναι τὸν Χριστὸν τοῖς πᾶσι διατρανοῦσι· ποτὲ μὲν λέγουσαι· μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσὴφ πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου· ποτὲ δὲ καὶ ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν ἐν τῇ φάτνῃ· καὶ ἄλλως δὲ εἰ οὐράνιον ἦν τὸ σῶμα Χριστοῦ, οὐκ ἂν ὑπέκειτο πείνῃ καὶ δίψῃ καὶ ὕπνῳ καὶ κόπῳ καὶ δάκρυσι καὶ λύπῃ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀδιαβλήτοις πάθεσιν, ἀλλ᾿ ἦν ἂν ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον ὡς αἱ φύσεις αἱ οὐράνιαι· ἵνα δὲ μὴ ἐλέγχωνται διακενῶς ἀνομοῦντες διαγράφουσιν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου τὰ ῥήματα ταῦτα. Καὶ ἐν τῷ

προσεύχεσθαι αὐτόν, ἐγένοντο οἱ ἱδρῶτες αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος· τὸν ἐντεῦθεν ἔλεγχον τῆς ἐκ παρθένου σαρκώσεως ἐκφυγεῖν βουλόμενοι· ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν τρισάγιον ὕμνον κακουργοῦσιν ἅγιος ἀθάνατος ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς φάσκοντες· ἐν τῷ κατακολουθεῖν Πέτρῳ τῷ Κναφεῖ τὴν τοιαύτην προσθήκην εἰσενέγκαντι· καὶ οὐκ αἰσχύνοται τῷ ἀγγελικῷ τουτωῒ ὕμνῳ, παρέγγραπτα προστιθέντες ῥήματα· ἢ μᾶλλον οὐκ ἐννοοῦσιν ὡς καταγέλαστα δρῶσι· φάσκοντες τὸ μὲν σῶμα Χριστοῦ ἄφθαρτον καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀθάνατον· τὴν δὲ θεότητα, παθητὴν καὶ θνητήν· καὶ τὴν τῶν ἀφθαρτοδοκητῶν καὶ θεοπασχιτῶν μανίαν κληρούμενοι· καὶ οὕτως δὲ εἰπεῖν ἅγιος ἀθάνατος ὁ σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀποθανὼν φάσκοντες, τίνα λέγουσιν ἀθάνατον ἀποθανόντα· εἰ μὲν τὸν θεὸν λόγον, κακῶς λέγουσιν, οὐ γὰρ ἀπέθανεν ὁ ἀθάνατος λόγος· εἰ δὲ τὴν ψυχὴν καὶ οὕτω κακῶς· ἀθάνατος γὰρ ἡ ψυχή· εἰ δὲ ἅγιον ἀθάνατον ἀποθανόντα τὴν σάρκα λέγουσι, καὶ πάλιν κακῶς λέγουσιν. Οὐ γὰρ ἀθάνατος ἦν ἡ σάρξ· εἰ δὲ τῷ ἑνὶ Χριστῷ τὴν ἅγιος ἀθάνατος ὁ παθὼν καὶ ἀποθανὼν ὑμνῳδίαν προσάπτουσιν, οὐδὲ οὕτως εὐσεβῶς λέγουσι· τὸ γὰρ ἀθάνατον τῇ ἑνωθείσῃ τῷ θείῳ λόγῳ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἀσύμφωνον· ὅτι δὲ οὐκ εἰς τὸν Υἱὸν μόνον ὡς οἱ Ἀρμένιοι φασὶ λέγεται τὸ τρισάγιον, ἀλλ' εἰς τὴν ἁγίαν ἀναφέρεται τριάδα, μάρτυς ὁ τῶν Θεοφόρων Πατέρων ἅπας χορός· διὰ μὲν γὰρ τῆς τρισσῆς ἁγιότητος, τὰς τρεῖς ὑποστάσεις τῆς ὑπερουσίου θεότητος τὰ ἅγια Σεραφεὶμ ὑπεμφαίνουσι· διὰ δὲ τῆς μιᾶς κυριότητος, τὴν μίαν τῆς θεαρχικῆς τριάδος οὐσίαν τε καὶ βασιλείαν γνωρίζουσι, γέλως οὖν τὸ μεταποιεῖν τὴν ὑπὸ τῶν σεραφεὶμ ὑμνουμένην τρισαγίαν ᾠδὴν καὶ προσθήκαις κιβδηλεύειν αὐτήν· τὸ δὲ λέγειν ὅτι καὶ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία πρότερον οὕτως ᾖδε τὸν τρισάγιον ὕμνον ἐσύστερον δὲ ἀφεῖλε τὴν ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς φωνήν διὰ τὴν ᾀδομένην ἁρπαγὴν τοῦ παιδίου, ψευδὲς καὶ συκοφαντία πρόδηλος· παρηνομεῖτο γὰρ ἡ προσθήκη αὕτη, παρά τινων ὥσπερ καὶ νῦν παρὰ τῶν Ἀρμενίων, ἡ δέ γε καθολικὴ Ἐκκλησία ἀνόθευτον καὶ ἀπαραποίητον τὸν τριαδικὸν ὕμνον ἐτήρει. Ὑπὸ δὲ τοῦ γεγονότος σημείου, καὶ οἱ μὲν οὕτω φρονοῦντες, μετεδιδάχθησαν τὴν ἀλήθειαν· εἰ καὶ μόνοι ἀπὸ πάντων Ἀρμένιοι τῷ Κναφεῖ Πέτρῳ κατακολουθοῦντες, οὐχὶ τῇ καθολικῇ πειθόμενοι Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῦτο παρανομοῦσι μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτῶν αἱρέσεων, οἱ δ' αὐτοὶ καὶ ἀζύμων οὐχὶ ἄρτον ἐν ταῖς ἱερουργίαις προσφέρουσι καὶ οἶνον ἀκέραστον ὕδατι· μίαν διὰ τούτου φύσιν ἐν τῷ Χριστῷ καταγγέλλοντες, οὐδὲ κιρνῶσι τὸν οἶνον ὕδατι ὡς ἡμεῖς τὴν ἕνωσιν τῶν ἐν τῷ Χριστῷ δύο φύσεων ἐμφαίνοντες, τοῦ ἀποστόλου καὶ ταῦτα διαρρήδην βοῶντος· εἷς δὲ τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἔνυξε καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ· ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀδελφοθέου Ἰακώβου καὶ Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ ἀποστόλου ἐν ταῖς λειτουργίαις αὐτῶν οὑτωσὶ λεγόντων, λαβὼν τὸ πο-

τήριον καὶ κεράσας ἐξ οἴνου καὶ ὕδατος, εὐχαριστήσας, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς εἰπών· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· ἀλλὰ καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ οἰκεῖον παραδιδόντος Πάσχα, τὸ δὲ ἰουδαϊκὸν καταπαύσαντος, οἱ θεοβλαβεῖς οὗτοι, βόας καὶ πρόβατα κατὰ τὴν ἰουδαϊκὴν θύουσι λατρείαν, καὶ τῷ αἵματι τούτων τὰς φλιὰς τῶν οἰκιῶν αὐτῶν χρίουσι· καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα, οὐ τοῦ δεσποτικοῦ σώματος καὶ αἵματος μεταλαμβάνουσιν, ἀλλ' ἀμνὸν ἰουδαϊκῶς θύοντες καὶ ὀπτῶντες πυρί, τούτου μετέχουσι καὶ τὸν σταυρὸν δὲ οὐ πρότερον τιμῶσιν οὐδὲ προσκυνοῦσιν ἐξ οἱασδήποτε ὕλης ὄντα, εἰμὴ ὡς ἄνθρωπον τοῦτον βαπτίζουσι καὶ πήξουσιν ἧλον περὶ τὸ μέσον αὐτοῦ καὶ χρίσουσιν αὐτὸν αἵματι θυσίας· ἐμπηγνύουσι δὴ τὸν ἧλον τῷ σταυρῷ, εἰς ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, δηλοῦντες ὅτι ὁ εἷς τῆς τριάδος ἐσταυρώθη· καὶ μὴ συνιέντες ὡς συσταυροῦσιν οὕτω καὶ τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος φύσιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὖσαν ἐν πολλοῖς, καὶ σταυροὺς τρεῖς συνάψαντες, ἁγίαν τριάδα τούτους κατονομάζουσιν· ἐμφαίνοντές πως ἐν τούτοις, τὴν ἁγίαν σταυρωθῆναι τριάδα· καὶ εἰκόνας ἀνόμως κατασκευάζουσι τῶν μὴ σαρκωθεισῶν τῷ Χριστῷ δύο ὑποστάσεων τῆς μακαρίας τριάδος φημὶ τοῦ πατρὸς καὶ ἁγίου πνεύματος· αἱ γὰρ εἰκόνες ὁρατῶν καὶ περιγραπτῶν σωμάτων εἰσίν· οὐ μὴν τῶν ἀκατανοήτων καὶ ἀοράτων. Ἐρωτώμενοι δὲ τίς ἐστιν ἡ παρ' αὐτοῖς νηστεία τοῦ ἀρτζιβούρτζη, φασὶ Σέργιόν τινα Ἀρμένιον ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν μαρτυρῆσαι· ἐλεγχόμενοι δὲ ὡς μήτε προφήτου τινὸς ἢ ἀποστόλου ἢ μάρτυρος ἢ αὐτοῦ τοῦ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας Γρηγορίου τελετὴν ἐργαζόμενοι πώποτε μεταβαίνοντες ἄλλοτε μὲν φασὶ τῶν νηστευτῶν εἶναι τὴν νηστείαν, ἄλλοτε δὲ τὴν ἐπὶ τῇ ἐξορίᾳ τοῦ Ἀδὰμ ποτὲ δὲ εἶναι ταύτην, ἣν ἐνήστευσαν οἱ Ἀρμένιοι μέλλοντες ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου βαπτισθῆναι· τὴν ἀληθῆ αἰτίαν ἐκκλίνοντες ἥτις ἐστὶν ἥδε: Σέργιός τις τῆς τῶν Ἀρμενίων αἱρέσεως καθηγητής, εἶχε κύνα καλούμενον Ἀρτζιβούρτζην· δηλοῖ δὲ ἡ λέξις τὸν μανδητάτορα· τούτῳ ὑπὸ δαίμονος ἐνεργουμένῳ, μηνυτῇ τῆς αὐτοῦ παρουσίας ὁ Σέργιος τὰ πολλὰ ἐκέχρητο· ὅτε οὖν οἱ ἐν πολυχνίοις καὶ κώμαις ἢ χωρίοις ἐνδιατρίβοντες μαθηταὶ αὐτοῦ τὸν κῦνα εἶδον προπεμφθέντα, ἐξήρχοντο εἰς ἀπάντησιν τοῦ διδασκάλου αὐτῶν πρὸ τοῦ μέλλειν αὐτὸν ἐπιστῆναι· τοῦ κυνὸς τοίνυν ὑπὸ λύκου βρωθέντος βαδίσας ὁ Σέργιος μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐφ' οὓς τὸν κύνα προὔπεμψε καὶ μηδένα εὑρὼν ὑπαντήσαντα βαρέως τὸ γεγονὸς ἤνεγκε, μαθὼν δ' ἐσ' ὕστερον λυκόβροτον γεγονέναι τὸν κύνα, διετετάχει τοῖς Ἀρμενίοις νηστεύειν ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς καὶ κατηφιᾶν καὶ σκυθρωπάζειν ἐφ' ἡμέραις ὡρισμέναις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν· καὶ τὴν νηστείαν ταύτην ἀρτζιβούρτζην ἐπικεκλήκασιν».

Συνέχεια τῶν ἀνωτέρω ἐξακολουθεῖ ἐν τῷ Κώδικι ἡ ἐξιστόρησις τοῦ

περὶ μιᾶς ἐν τῷ Χριστῷ φύσεως καὶ μιᾶς ἐνεργείας δόγματος. «Τὴν δὲ μίαν ἐπὶ Χριστοῦ φύσιν καὶ μίαν ἐνέργειαν οὕτω πειρῶνται κρατύνειν. . .» μετὰ τῶν 'Αντιθέσεων καὶ τῆς διαλέξεως τοῦ Θεωριανοῦ μετὰ τοῦ Καθολικοῦ τῶν 'Αρμενίων, ὡς καὶ παρὰ Migne (τόμ. 140 σελ. 89-104) καὶ Spicilegium Romanum (τόμ. IV σελ. 470 Romae 1840) ἄρχεται τὸ περὶ αἱρέσεων τῶν 'Αρμενίων Κεφάλαιον. «Τὴν μίαν ἐπὶ Χριστοῦ φύσιν καὶ μίαν ἐνέργειαν, οὕτω πειρῶνται κρατύνειν. . . . . . .» ἀλλὰ μετά τινων παραλλαγῶν, μὴ ἀλλοιουσῶν ὅμως τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου καὶ ὡς ἤδη δεδημοσιευμένων παραλείπομεν τὴν ἀναδημοσίευσιν αὐτῶν, μετὰ τῶν ὁποίων τὰ ἀνωτέρω τὸ πρῶτον ἤδη δημοσιευόμενα ἐν τῇ «'Ορθοδοξίᾳ», ἀπαρτίζουσι πλῆρες τὸ «περὶ ὧν ἔχουσιν αἱρέσεων οἱ 'Αρμένιοι» τοῦ Νικήτα 'Ακομινάτου τοῦ Χωνιάτου Κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον παρὰ Migne καὶ Spicilegium Romanum σώζεται οὐχὶ πλῆρες.

Μόναχον, 1932.

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

Δι' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐκτιμᾷ τὴν ζωήν του, τὴν ἀξιοπρέπειάν του καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῶν ἄλλων, τὸ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς αἰσθήσεις του εἴς τινας περιστάσεις, εἶναι ὡσὰν νὰ προδίδῃ ὅ,τι ὑπάρχει εὐγενέστερον ἐν ἡμῖν, διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ ἁπλῆν ἐπιθυμίαν. Κατὰ συνέπειαν, ἐφ' ὅσον, καίπερ ἀναγνωρίζων τὴν νομιμότητα τῆς ἐπιθυμίας ταύτης καθ' ἑαυτήν, προτιμᾷ νὰ τὴν θυσιάσῃ, ἀποδίδει οὕτως εἰς τὴν φύσιν αὐτοῦ τὸν πρῶτον πρὸς αὐτὴν σεβασμόν, τὴν ἁγνείαν.

(Κάρολος Βάγνερ).

Μὲ τί θὰ ζήσουν τὰ τέκνα μας, ἐὰν δὲν πιστεύωσι πλέον εἰς οὐδέν, δὲν θὰ ἐλπίζουν τίποτε, δὲν θὰ σέβωνται τίποτε ; Τί θὰ τοὺς συγκρατήσῃ, θὰ τοὺς παρηγορήσῃ, θὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν δύναμιν νὰ ζήσουν καὶ νὰ ἀποθάνουν ἐν εἰρήνῃ ;

(ὁ αὐτός).

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ CHARLES GORE

ΕΞΕΧΟΥΣΑ θεολογικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ φυσιογνωμία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, εὐφήμως γνωστὴ ὄχι μόνον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας, ἀλλὰ καὶ πέραν αὐτῆς, καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἀνατολῇ, ὁ Ἐπίσκοπος Charles Gore, ἐξεμέτρησεν ἠρέμα τὸ ζῆν τῇ 17ῃ Ἰανουαρίου ἐν ἡλικίᾳ 79 ἐτῶν. Καίτοι ἀπὸ πολλοῦ δὲν κατεῖχεν ἐνεργὸν διοικητικὴν θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας, ἡ ἐπιρροὴ αὐτοῦ ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἐνταῦθα κόσμῳ ἦτο μεγάλη καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ ὁποίου ἀπήλαυε καὶ ἀπὸ μέρους ἐκείνων οἵτινες διΐσταντο πρὸς αὐτὸν κατὰ τὰς θεολογικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς γνώμας ἀπείρως εἰλικρινής. Δὲν ὑπῆρχε ζήτημα θρησκευτικῆς φύσεως συζητούμενον δημοσίᾳ εἴτε ἐν συνελεύσεσιν εἴτε ἐν τῷ τύπῳ, ἡμερησίῳ καὶ περιοδικῷ, ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν ἀνεμένετο καὶ δὲν ἠκούετο μετὰ προσοχῆς ἡ γνώμη αὐτοῦ. Ζῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μᾶλλον ἀπομεμονωμένος δὲν παρέλειπεν εὐκαιρίαν νὰ ἐξέλθῃ τῆς μονώσεως αὐτοῦ ὁσάκις ᾐσθάνετο ἐπιτακτικὴν τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ νὰ ὑψώσῃ φωνὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Φίλος ἐκ πεποιθήσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐπισκεφθεὶς τὰ πνευματικὰ τῆς Ἀνατολῆς κέντρα ἔτρεφε σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν καὶ ἐπελαμβάνετο πάσης διδομένης εὐκαιρίας, ἵνα συνηγορήσῃ ὑπὲρ τῶν δικαίων αὐτῶν. Ὁ Ἐπίσκοπος Gore διὰ τοῦ αὐστηροῦ καὶ ἀσκητικοῦ αὐτοῦ βίου, διὰ τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, διὰ τῆς ἀκουράστου ἐπιμελείας καὶ ἐργατικότητος αὐτοῦ δὲν ἀπέβη μόνον εἷς τῶν διασημοτέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν τῆς συγχρόνου Ἀγγλίας, ἀλλὰ καὶ εἷς τῶν κλασικῶν αὐτῆς διδασκάλων.

***

Ἐξ εὐγενῶν ἕλκων τὴν καταγωγὴν ὁ Charles Gore τὴν πρώτην ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ ἔσχεν ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν δύο διασήμων ἐσωτερικῶν Λυκείων τῆς Ἀγγλίας τῷ τοῦ Harrow, ὅπου μεγάλην ἐπίδρασιν ἤσκησεν ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δοὺς εἰς αὐτὸ τὴν ὁριστικὴν κατεύθυνσιν

ὁ διάσημος θεολόγος καὶ μετὰ ταῦτα Ἐπίσκοπος Durham, ὁ πολὺς Westcott. Τὰς σπουδὰς αὐτοῦ συνεπλήρωσεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης, ὁπόθεν ἀπεφοίτησεν ἀριστοῦχος τῷ 1875 καὶ ἐξελέγη ἀμέσως ἑταῖρος τοῦ Κολλεγίου τῆς ἁγίας Τριάδος αὐτόθι, ἐν ᾧ καὶ ἐδίδαξεν ἀπὸ τοῦ 1876—80 χειροτονηθεὶς διάκονος ὑπὸ τοῦ τότε Ἐπισκόπου Ὀξφόρδης Dr Mackarness. Εἰς τὸν κλῆρον κατελέγη ἐκπληρῶν πρώϊμον καὶ σταθερὸν αὐτοῦ πόθον καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ δεχθῇ τὴν θέσιν ὑποδιευθυντοῦ ἐν τῷ θεολογικῷ Κολλεγίῳ τοῦ Cuddesdon, καθόσον οὕτω παρείχετο εἰς αὐτὸν ἡ εὐκαιρία νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλην τὴν μόρφωσιν καὶ τὸν θερμουργὸν αὐτοῦ ζῆλον εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μελλόντων κληρικῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ὅτε δὲ τῷ 1883 ἱδρύθη ἐν Ὀξφόρδῃ Οἶκος πρὸς τιμὴν τοῦ περιφήμου ἱδρυτοῦ τοῦ Ριτουαλισμοῦ Pusey, τὸ Pusey House, ὁ Gore προσεκλήθη εἰς τὴν θέσιν βιβλιοθηκαρίου μετατεθεὶς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπὸ τῆς περιφερείας εἰς τὸ κέντρον τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς τῆς Ὀξφόρδης. Ἀνήκων εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν καθολικίζουσαν μερίδα τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀπέβη μετ' οὐ πολὺ ὁ ἡγέτης τῶν καθολικῶν ἀρχῶν παρὰ τῇ ἐκπαιδευομένῃ νεολαίᾳ καὶ ἐφείλκυσε τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν τῶν κηδεμόνων τοῦ ἱδρύματος καὶ ἰδίᾳ τοῦ Dr Liddon. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔγραψε τὸ πρῶτον αὐτοῦ θεολογικὸν σύγγραμμα «Πραγματεία περὶ Ἐκκλησίας καὶ Ἱεραρχίας». Περὶ τὸν Gore μετ' ὀλίγον συνηθροίσθη κύκλος στενὸς θεολόγων ἐμπνεομένων ὑπὸ τῶν αὐτῶν, ὡς ἐκεῖνος, συντηρητικῶν θεολογικῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ἑτοίμων συγχρόνως νὰ ἐναρμονίσωσι τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας ζωῆς καὶ σκέψεως. Ἐκ τῆς συνεργασίας τῶν ὁμοϊδεατῶν τούτων ἀνδρῶν προῆλθε τὸ περίφημον ἔργον Lux Mundi. Σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο, ὡς ὥρισαν αὐτὸν οἱ συνεργάται, «νὰ προσέλθῃ ἐπίκουρον εἰς τὴν παρηγκωνισμένην πίστιν διὰ τῆς ὑποδείξεως τῆς ὀρθῆς σχέσεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τοῦ ὄγκου τῆς νεωτέρας γνώσεως». Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἔργου ἀπετέλεσε σημαντικὸν γεγονὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς θεολογίας ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ δὲ ἐν αὐτῇ πραγματεία τοῦ Gore «περὶ θεοπνευστίας» προὐκάλεσε μέγα ἐνδιαφέρον παρὰ τοῖς θεολογικοῖς κύκλοις, ἀλλὰ καὶ ἀπογοήτευσίν τινα παρὰ τοῖς αὐστηροῖς ὀπαδοῖς τοῦ πατρὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὀρθοδοξίας Pusey, οἵτινες μετὰ λύπης ἔβλεπον τὸν συντηρητικὸν Gore προστιθέμενον εἰς τὰς τάξεις τῶν οὕτω καλουμένων ὀπαδῶν τῆς Ὑψηλῆς Κριτικῆς. Μετ' ὀλίγον ὁ Charles Gore ἐκαλεῖτο νὰ ἀναλάβῃ τὰς διαλέξεις τοῦ Bampton (1891), ἐν ταῖς ὁποίαις ἐπραγματεύθη τὸ δόγμα «τῆς ἐνανθρωπήσεως» μετὰ τοιαύτης βαθυνοίας, ὥστε ἡ ἔκδοσις αὐτῶν ἀπετέλεσε νέον θρίαμβον αὐτοῦ. Ἀποσυρθεὶς ἐκ τοῦ Pusey House εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Radley προέβη εἰς τὴν ἵδρυσιν

τῆς θρησκευτικῆς ἀδελφότητος, ἄλλως Τάγματος, τῆς ἀναστάσεως, ἐξ ἧς ἐν διαστήματι τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἀνεδείχθη τὸ περίφημον Κολλέγιον τοῦ Mirfield, ἀριθμοῦν σήμερον περὶ τοὺς ἑκατὸν φοιτητὰς καὶ περὶ τοὺς πεντήκοντα ἀδελφούς. Τῷ 1894 ὁ Gore ἐκλήθη ὡς Κανωνικὸς τῆς Westminster Abbey καὶ ἡ προσοχὴ αὐτοῦ τότε ἐστράφη ἰδιαιτέρως εἰς τὰ κοινωνικὰ ζητήματα, διὸ καὶ ἐγένετο ἐνεργὸν μέλος «τῆς Χριστιανικῆς Κοινωνικῆς ἑνώσεως». Αἱ ὁμιλίαι αὐτοῦ ἐν τῷ περιφήμῳ καθεδρικῷ τῆς Westminster Abbey προσείλκυε πλήθη ἀκροατῶν, διότι ὁ Gore, καίτοι ἐστερεῖτο ρητορικῆς εὐγλωττίας, ἐνέκλειεν ἐν ἑαυτῷ μεγάλην δύναμιν λόγου καί, ὡς λέγει διάσημος κριτικός, ὁ Dean Inge, «Μᾶλλον τονωτικὴ χριστιανικὴ διδασκαλία δὲν ἐγένετο εἰς τὴν ἡμετέραν γενεάν». Ἰδιαιτέρως ὁ Gore διεκρίθη ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὄρους Διδαχῆς καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Κ. Διαθήκης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξάγων μετὰ περισσῆς σαφηνείας τὸ γραφικὸν νόημα κατώρθου νὰ προσαρμόζῃ αὐτὸ πρὸς τὰ προβλήματα τῆς νεωτέρας ζωῆς. Ὑπάρχουσι μάλιστα οἱ φρονοῦντες ὅτι οὗτος ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ μέρει τοῦ μακροῦ αὐτοῦ σταδίου ἀνεῦρεν ἔργον μᾶλλον ἁρμόζον εἰς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ἢ ἤσκησε τόσον πολύτιμον ἐπίδρασιν ὅσον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ ἐν τῇ Westminster Abbey. Ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προῆλθε τὸ ἔργον αὐτοῦ «Τὸ σῶμα Χριστοῦ».

***

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1901 ὁ Gore ἐκλήθη εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν τοῦ Worcester. Ἡ πρόσκλησις αὐτοῦ, μολονότι οὗτος εἶχεν ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῶν σωματείων τῆς Ἀγγλοκαθολικῆς μερίδος, διότι ἐφρόνει ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος δὲν πρέπει νὰ εἶναι μέλος θρησκευτικῶν σωματείων, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ λάβωσιν ὡρισμένην στάσιν ἐν συζητουμένοις σημείοις, δὲν ἔμεινεν ἄμοιρος ἐπικρίσεων. Ἀναλαβὼν ὅμως τὰ καθήκοντα αὐτοῦ μετὰ τὴν χειροτονίαν τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1902 ἐπεδόθη ἀμέσως εἰς τὸ ἔργον μετὰ τοῦ συνήθους αὐτοῦ ζήλου καὶ τῆς δραστηριότητος. Ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ ἐκείνῃ παρέμεινε μόνον τρία ἔτη. Ἐννοήσας ὅτι ἡ μεγάλη ἐκείνη ἐπαρχία ἐστερεῖτο ὁμοιογενείας ἐπεδόθη ἀπ' ἀρχῆς καὶ κατώρθωσε νὰ ἀποχωρίσῃ τὸ ἀγροτικὸν αὐτῆς τμῆμα ἀπὸ τοῦ ἀστικοῦ καὶ δαπανῶν καὶ ἐξ ἰδίων νὰ ἀναδείξῃ ἰδιαιτέραν Ἐπισκοπὴν τὴν Βιρμιγχάμην. Ἔχων ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν κοινωνικὴν δρᾶσιν, εὗρεν εὐρὺ στάδιον ἐνεργείας μεταξὺ τῶν ἀπόρων λαϊκῶν τάξεων καὶ ἐπέτυχε νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας ἀληθῆ ἐπιρροὴν ἐν πόλει, ἥτις ἀνέκαθεν ἐθεωρεῖτο προπύργιον τῶν Ἀσυμμορφώτων καὶ τῶν Οὐνιταρίων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ σχέσεις Ἀγγλικανῶν καὶ Ἀσυμμορφώτων

ἦσαν λίαν τεταμέναι ἕνεκα τοῦ ἐπὶ τάπητος τότε εὑρισκομένου ζητήματος τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς σχολείοις. Ὁ Gore κατώρθωσε διὰ τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ, τῆς δυνάμεως ἣν εἶχε νὰ ἐμπνέῃ ἄλλους καὶ τῆς προθυμίας νὰ συνηγορῇ ὑπὲρ πάσης κινήσεως ἀποβλεπούσης εἰς τὴν κοινωνικὴν ὠφέλειαν, νὰ γεφυρώσῃ τὸ χάσμα καὶ νὰ συνεργασθῇ μετὰ τῶν διϊσταμένων ἐν ἀγαστῇ ὁμονοίᾳ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ κοινοῦ σκοποῦ. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Βιρμιγχάμῃ ποιμαντορίας αὐτοῦ συμπίπτει ἡ συνηγορία τοῦ Gore ὑπὲρ τοῦ Ριτουαλισμοῦ, τὴν ὁποίαν ἀνέλαβε πρὸ τῆς Βασιλικῆς Ἐπιτροπείας, πρὸς ἣν ἐδήλωσεν ὅτι ἡ τελετόφιλος ἀναγέννησις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας εἶναι τμῆμα τῆς αἰσθητικῆς ἀναγεννήσεως ἥτις παρατηρεῖται οὐχὶ μόνον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. «Ὁ τύπος αὐτὸς τῆς λατρείας μοὶ φαίνεται ὅτι ἐκφράζει πράγματι τὰ αἰσθήματά μου καὶ ἡ χρῆσις αὐτοῦ μοὶ εἶναι ἐντελῶς οἰκεία». Ἡ Βιρμιγχάμη ὑπῆρξε πράγματι τὸ κατ' ἐξοχὴν κέντρον τῆς ποιμαντικῆς αὐτοῦ δράσεως, ἥτις τοσοῦτον ἐξετιμήθη ὑπὸ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, ὥστε τοῦτο ζῶντος αὐτοῦ ἤγειρεν ἀνδριάντα πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐν μιᾷ τῶν πλατειῶν τῆς πόλεως. Τῷ 1911 ὁ Ἐπίσκοπος Gore μετετέθη εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν τῆς Ὀξφόρδης. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀποδοχὴ τῆς μεταθέσεως ἀπὸ ἐπαρχίας τὸ πλεῖστον ἀστικῆς εἰς ἐπαρχίαν μᾶλλον ἀγροτικὴν ἐπεκρίθη ὑπὸ πολλῶν ὡς ἀτυχής, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσον ἕνεκα τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος τῆς πανεπιστημιακῆς πόλεως ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτόθι ὑφίσταται πραγματικὴν μείωσιν. Ἡ παρρησία μεθ' ἧς ὡμίλησεν ἐναντίον τῶν καταχρήσεων τῶν γαιοκτημόνων πρὸς τοὺς καλλιεργητὰς τῶν κτημάτων αὐτῶν ἐν τῷ πόθῳ νὰ ἐπενέγκῃ διόρθωσιν, ἡ αὐστηρότης μεθ' ἧς ἐξεφράσθη κατὰ τὸν Βοερικὸν πόλεμον περὶ τῶν ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἀτόπων, αἱ ὁμιλίαι τὰς ὁποίας ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἀπηύθυνε κατὰ διαφόρους περιστάσεις, δὲν συνετέλεσαν εἰς τὴν προαγωγὴν συνενοήσεως καὶ συμφωνίας μεταξὺ Ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐξεχόντων μελῶν τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ὅτε ὁ Gore ὑπέβαλε σχέδιον διχασμοῦ τῆς Ἐπισκοπῆς, ὅπερ κατ' οὐσίαν ἦτο ἐξαίρετον, καὶ κατ' ἀρχὴν ἐψηφίσθη, οἱ δυσηρεστημένοι κατ' αὐτοῦ λαϊκοὶ ἐπέτυχον, ὥστε τὸ σχέδιον τοῦ Ἐπισκόπου νὰ ἀπορριφθῇ τελικῶς. Ἡ ἀποτυχία αὕτη, ὡς καὶ ἄλλαι τινὲς δευτερεύουσαι, ἀπεγοήτευσαν τὸν Gore καὶ ἐγέννησαν ἐν αὐτῷ τὴν συνείδησιν ὅτι δύναται ν' ἀποβῇ ἐπωφελέστερος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ παραιτούμενος τῆς διοικητικῆς θέσεως καὶ ἀφοσιούμενος καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐπιστήμης καὶ εἰς τὴν συγγραφήν. Ἐντεῦθεν καὶ παρῃτήθη τῆς Ἐπισκοπῆς Ὀξφόρδης τῷ 1919 καὶ συγχρόνως πάσης συντάξεως.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Πλήρης ἡμερῶν, ἐν ἡλικίᾳ 85 ἐτῶν, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ἐν Ἀθήναις τῇ 27ῃ παρόντος μηνὸς ὁ σοφὸς Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς ***Βασίλειος Ἀντωνιάδης***. Τὴν λυπηρὰν εἴδησιν μετέδωκαν τηλεγραφικῶς ὁ ἐν Ἀθήναις Πατριαρχικὸς Ἀποκρισιάριος Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος κ. Χρύσανθος καὶ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος.

Ἡ κηδεία ἐτελέσθη μετὰ πάσης τιμῆς τὴν ἑπομένην τοῦ θανάτου, ἐκκλησιαστικῇ δαπάνῃ, προστάντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν. Ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου παρέστη ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος, ὅστις καὶ ἐξέφρασε τὰ βαθύτατα συλλυπητήρια τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν χήραν τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ. Εἰς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν ἐξεφράσθησαν Πατριαρχικαὶ εὐχαριστίαι δι' ἃ ἀπηύθυνεν ἔνθερμα συλλυπητήρια καὶ διὰ τὰς τιμὰς ἃς ἀπέδωκεν εἰς τὸν ἐκλιπόντα ἄνδρα.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ βαθείας συγκινήσεως ἤγγειλε τὸ θλιβερὸν γεγονὸς εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, ἐξάρασα εὐσυνόπτως τὸ ὑπέροχον καὶ φαεινὸν ἔργον τοῦ γεραροῦ Καθηγητοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν σοβαρὰν πολυμάθειάν του, τὸ βάθος τῆς σκέψεως, τὴν εὐρύτητα τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον διέλαμπεν εἰς τὰς εὐτυχεῖς ὥρας τῆς διδασκαλίας του, ἀκτινοβολεῖ δὲ εἰς τὰ ἐμβριθῆ συγγράμματά του, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὰς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δημοσιευθείσας πολυτίμους αὐτοῦ θεολογικὰς πραγματείας περὶ τοῦ πνεύματος ὑφ' οὗ δέον νὰ ἐμπνέωνται αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ἐν ταῖς σκέψεσι καὶ ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὸν κόσμον σχέσεσιν αὐτῶν, ἀπέδειξεν ἑαυτὸν ἕνα τῶν φωτεινοτέρων θεολογικῶν πνευμάτων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας τῶν χρόνων ἡμῶν. Καταλήγουσα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐξέφρασε τὸν πόνον τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἀπωλείᾳ ἣν ὑφίστανται τὰ γράμματα καὶ ἡ Ἐκκλησία, καὶ ὀρθία μετὰ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐδεήθη ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου.

Ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή, ἐκδηλοῦσα τὸ βαρὺ αὐτῆς πένθος ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν ὅλην ἐν αὐτῇ διδάξαντος σοφοῦ Κα-

θηγητοῦ, εἰς ἔνδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἀϊδίου αὐτῆς τιμῆς, ἐτέλεσε δὶς τρισάγιον παρόντων τῶν Καθηγητῶν καὶ τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς, πρὸς οὓς ὁ Σχολάρχης Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Μιλήτου κ. Αἰμιλιανὸς δι' ὀλίγων ἀνεσκόπησε καὶ ἐξῆρε τὸ διὰ τὴν Σχολὴν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐξέχον ἔργον τοῦ ἐκλιπόντος Καθηγητοῦ, κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ τῆς κηδείας διέκοψε τὰ μαθήματα αὐτῆς.

Ἡ *Ὀρθοδοξία*, ἡ ὁποία εἶχε τὴν ὑπάτην τιμὴν καὶ τὸ μέγα εὐτύχημα νὰ ἔχῃ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη ὡς Ἀρχισυντάκτην τὸν σοφὸν ἄνδρα, καὶ νὰ ἴδῃ τὰς σελίδας αὐτῆς φωτιζομένας ἀπὸ τὸ ἀμίαντον φῶς τῆς συγγραφικῆς καὶ ἐμπνευσμένης γραφίδος αὐτοῦ, εὔχεται αὐτῷ αἰωνίαν τὴν μνήμην.

Τοῦ ἀειμνήστου καὶ σοφοῦ Καθηγητοῦ ἡμῶν ***Βασιλείου Ἀντωνιάδου*** εἴη αἰωνία ἡ μνήμη !

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἐν τῇ Συνοδικῇ Συνεδρίᾳ τῆς 3ης λήξαντος μηνός, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν Πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ἡ Α. Θ. Παναγιότης θερμῶς προσηγόρευσε τοὺς ἐπὶ τῇ λήξει τῆς Συνοδικῆς αὐτῶν θητείας ἀποχωροῦντας Σεβασμιωτάτους Συνοδικοὺς Μητροπολίτας, ἐξ ὀνόματος τῶν ὁποίων ἀπήντησεν εὐχαριστῶν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Ἀγαθάγγελος.

Μετ' ἐπηκολούθησαν διάλειμμα, προσελθόντων τῶν νέων Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν ἡ Α. Θ. Παναγιότης, χαιρετίσασα ἐγκαρδίως αὐτούς, ἐπεκαλέσθη τὴν θεόθεν ἐνίσχυσιν πρὸς αἰσίαν καὶ καρποφόρον ἐν πᾶσιν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τοὺς λόγους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀπήντησε προσηκόντως ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ροδοπόλεως κ. Κύριλλος.

ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

Ἐγκριθείσης τῆς καθ' ἕκαστον Μάρτιον ἀνασυγκροτήσεως τῶν Συνοδικῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐπιτροπῶν, αὗται κατηρτίσθησαν ὡς ἀκολούθως :

α΄) Ἡ Κανονικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Νικαίας κ. Βενιαμίν, Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανοῦ, Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου καὶ Φιλαδελφείας κ. Μαξίμου.

β΄) Ἡ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανοῦ, Λαοδικείας κ. Δωροθέου καὶ Φιλαδελφείας κ. Μαξίμου.

γ΄) Ἡ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανοῦ, Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου καὶ Λαοδικείας κ. Δωροθέου.

δ΄) Ἡ ἐπὶ τῶν Πανορθοδόξων Συνόδων καὶ Παγχριστιανικῶν Συνεδρίων Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Δέρκων κ. Ἰωακείμ, Σάρδεων καὶ Πι-

σιδείας κ. Γερμανοῦ, Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου, Μύρων κ. Πολυκάρπου καὶ Φιλαδελφείας κ. Μαξίμου, συμβουλευτικῶς ἑκάστοτε ἐν αὐτῇ καλουμένου καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Α´ Πατριαρχικοῦ Γραφείου κ. Χρήστου Παπαϊωάννου.

ε´) Ἡ Δικαστικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου καὶ Μύρων κ. Πολυκάρπου.

ϛ´) Ἡ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Πριγκηποννήσων κ. Θωμᾶ, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεοντίου καὶ Χριστουπόλεως κ. Μελετίου.

ζ´) Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Χριστουπόλεως κ. Μελετίου καὶ Μύρων κ. Πολυκάρπου.

η´) Ἡ ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχειοφυλακίου Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Δέρκων κ. Ἰωακείμ, Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανοῦ καὶ Ροδοπόλεως κ. Κυρίλλου.

θ´) Ἡ ἐπὶ τοῦ Σκευοφυλακίου, Μουσείου καὶ Μυροφυλακίου Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Νικαίας κ. Βενιαμὶν καὶ Θεοδωρουπόλεως κ. Λεοντίου.

ι´) Ἡ ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Προύσης κ. Νικοδήμου, Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανοῦ, Χριστουπόλεως κ. Μελετίου καὶ Μύρων κ. Πολυκάρπου.

ια´) Ἡ ἐπὶ τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Περιοδικοῦ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου, Χριστουπόλεως κ. Μελετίου καὶ Λαοδικείας κ. Δωροθέου, ὡς καὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἐπισκόπου Τραχείας κ. Ἀλεξάνδρου.

ΕΙΔΙΚΗ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κατηρτίσθη Εἰδικὴ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δέρκων κ. Ἰωακεὶμ καὶ τῶν Τραπεζιτῶν κ. κ. Α. Καλβοκορέση καὶ Δ. Βοσνιάκου πρὸς ἐξέλεγξιν τῶν λογαριασμῶν τῶν Πατριαρχείων ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ ἐντεῦθεν.

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

—Ἐν τῇ Ἐφορείᾳ τῆς Ἱ. Θ. Σχολῆς, ἧς ἡ ἀνασυγκρότησις ὡρίσθη ἵνα τελῆται καθ᾽ ἕκαστον Σεπτέμβριον, παραιτηθέντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Μαξίμου, διωρίσθη ἀντ᾽ αὐτοῦ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μύρων κ. Πολύκαρπος.

— Μὴ ἐγκριθέντος παρὰ τῆς Διευθύνσεως τῆς Παιδείας τελικῶς τοῦ διορισμοῦ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Τραχείας κ. Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ Σχολαρχίᾳ τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς, Σχολάρχης αὐτῆς διωρίσθη ὁριστικῶς ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Μιλήτου κ. Αἰμιλιανός.

ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓ. ΚΑΙ Ι. ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἐν τῇ Ἀρχιγραμματείᾳ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, κενωθείσῃ συνεπείᾳ τοῦ διορισμοῦ ὡς Σχολάρχου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Μιλήτου κ. Αἰμιλιανοῦ, συνοδικῶς διωρίσθη καὶ ἀνέλαβε τὰ σχετικὰ καθήκοντα ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Τραχείας κ. Ἀλέξανδρος.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ

Συμμετέχων τῆς ἐκ Λονδίνου ἀνὰ τὴν Μεσόγειον ὀργανωθείσης ἀρχαιολογικῆς ἐκδρομῆς, κατὰ τιμητικὴν πρόσκλησιν τοῦ ὀργανωτοῦ αὐτῆς, ἀφίκετο τῇ 29ῃ λήξαντος ἐνταῦθα ὁ διακεκριμένος Ἱεράρχης Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανός.

Τὴν Α. Σεβασμιότητα, μὴ ἀποβιβασθεῖσαν, ἐπισκεφθεὶς ἐχαιρέτισεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου διάκονος Ἀδαμάντιος Κασαπίδης.

— Ἐκ τῶν συμμετεχόντων εἰς τὴν ἐκδρομὴν ἐπεσκέφθησαν τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ὑπέβαλον τὰ σέβη αὐτῶν τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ὁ ἐν Λονδίνῳ ἔγκριτος ὁμογενὴς Σὲρ Τζὼν Σταυρίδης οἰκογενειακῶς, ὁ Σὲρ **Henry Lunn, ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «The Review of the Churches»**, ὡσαύτως οἰκογενειακῶς, ὁ Ἄγγλος Ἱερεὺς **W. Telfer** καὶ ἄλλοι.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Μετὰ πάσης σεμνότητος καὶ μεγαλοπρεπείας ἐγένετο ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας ἡ νενομισμένη Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία. Ἐξ ὅλων τῶν σημείων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς εἶχε συρρεύσῃ πολυπληθὲς ἐκκλησίασμα. Μεταξὺ τῶν ἐπισήμων διεκρίνοντο ὁ κ. Κωνσταντῖνος Σακελλαρόπουλος, πρεσβευτής, καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης κ. Γ. Ἀντωνακόπουλος. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐκήρυξεν ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου διάκονος Ἀδαμάντιος Κασαπίδης, ὅστις, ὁρμηθεὶς ἐκ τοῦ ῥητοῦ «Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες» (Β´ Τιμοθ. γ´ 14), συνοπτικῶς ἀνεσκόπησε τοὺς μακροὺς ἀγῶνας οὓς ἡ Ἐκκλησία ὡς τίμιος καὶ πιστὸς φύλαξ τῆς ἐμπεπιστευμένης αὐτῇ θεοπαραδότου παρακαταθήκης ἠγωνίσθη πρὸς περιφρούρησιν αὐτῆς· προϊὼν ἐτόνισεν ὅτι μετὰ τὸν ἔνατον αἰῶνα τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τῆς εὐαγγελικῆς καὶ πατροπαραδότου διδασκαλίας διετηρήθη ἐν μόνῃ τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις καθ' ὅλην τὴν μακραίωνα αὐτῆς σταδιοδρομίαν οὐδαμῶς ἀπέστη τῆς ὑψηλῆς ἀντιλήψεως τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, στερρῶς δὲ μέχρι τοῦ νῦν ἔχεται τοῦ ἁγνοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος, διὰ τὴν νίκην τοῦ ὁποίου καὶ ἐργάζεται μετὰ ζήλου καὶ ἁγνότητος ἡ Ὀρθοδοξία εἰς πᾶσαν τὴν σύγχρονον Διορθόδοξον καὶ Διαχριστιανικὴν κίνησιν αὐτῆς, ἐν πεποιθήσει ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦτο μέλλει ἀσφαλῶς ἵνα ἐπικρατήσῃ τελικῶς, ὑποχωρούσης πρὸ τῆς ἁγνότητος αὐτοῦ πάσης σκέψεως ἀνθρωπίνης καὶ παντὸς φρονήματος κοσμικοῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

— Κατόπιν ὑποβληθείσης κανονικῆς αἰτήσεως συγγνώμης τοῦ ἐν Αὐστραλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1927 καθῃρημένου Ἀρχιμανδρίτου Βαράκλα, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος κατ' οἰκονομίαν ἀπεφάσισε τὴν ἀποκατάστασιν αὐτοῦ εἰς ὃν πρότερον εἶχεν ἱερατικὸν βαθμὸν καὶ ἐνέκρινε τὴν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ὁ εἰρημένος μετέβη, τοποθέτησιν αὐτοῦ.

—Ὡσαύτως κατόπιν σχετικῆς αἰτήσεως τοῦ τέως Πατριαρχικοῦ ἐν Αὐστραλίᾳ Ἐπιτρόπου Ἀρχιμ. Θεοφυλάκτου Παπαθανασοπούλου, κωλυομένου ἵνα, ὡς ὡρίσθη, ἀναλάβῃ τὴν Προϊσταμενίαν τῆς ὁμογενοῦς Κοινότητος Βουκουρεστίου μετὰ καθηκόντων Πατριαρχικοῦ Ἀντιπροσώπου παρὰ τῇ Ἁγιωτάτῃ Ρουμανικῇ Ἐκκλησίᾳ, συνοδικῶς ἐνεκρίθη ἡ εἰς Ἀμερικὴν μετάβασις καὶ ἐν τῇ αὐτόθι Ἀρχιεπισκοπῇ τοποθέτησις αὐτοῦ.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΙ

Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τῶν ἐκ τῶν ἐφετεινῶν τελειοφοίτων τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Κωνσταντίνου Ἀξιώτου καὶ Ἀναστασίου Κριθιώτου. Ἡ χειροτονία αὐτῶν ἐτελέσθη ἐν τῷ Ναϊδίῳ τῆς Σχολῆς, τοῦ μὲν Κωνσταντίνου Ἀξιώτου τῇ ἑορτῇ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Μαξίμου, τοῦ δὲ Ἀναστασίου Κριθιώτου τῇ Β' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μ/του Χριστουπόλεως κ. Μελετίου. Οἱ χειροτονηθέντες ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ αὐτῶν εἰς τὸ κληρικὸν στάδιον ὠνομάσθησαν ὁ μὲν Κωνσταντῖνος Κύριλλος, ὁ δὲ Ἀναστάσιος Μελέτιος.

ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος καθῄρεσεν ἀπὸ τῆς ἱερωσύνης τὸν ἱερέα Σάββαν Μανιᾶν, τέως Ἡγούμενον τῆς ἐν Ρόδῳ Ἱ. Μονῆς τοῦ Ἀρταμίτου καὶ νῦν ἐν Ἀθήναις διαμένοντα, ὅστις ἀπεπειράθη ἵνα δολοφονήσῃ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ρόδου κ. Ἀπόστολον ἐν ἔτει 1927, ἐφ' ᾧ κατεδικάσθη ἐρήμην ἐν Δωδεκανήσῳ ὑπὸ τῶν πολιτικῶν Δικαστηρίων εἰς εἰκοσιπενταετῆ φυλάκισιν.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΕΡΒΟΥ ΙΕΡΕΩΣ

Ὅλως αἰφνιδίως ἀπέθανε τὴν 1ην τοῦ παρόντος μηνὸς εἰς ἡλικίαν 63 ἐτῶν ὁ Πρωθιερεὺς τῆς ἐνταῦθα Γιουγκοσλαβικῆς Πρεσβείας Βασίλειος Κοβάτσεβιτς. Ὁ ἀείμνηστος κατήγετο ἐκ Δαλματίας. Τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐποιήσατο εἰς τὸ Βασιλικὸν Γυμνάσιον Κατάρρου καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν Ζάνδαρ. Εἰσελθὼν εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου, μετ' εὐδόκιμον διακονίαν εἰς διαφόρους ἐκκλησίας διωρίσθη ἱερεὺς τῆς ἐνταῦθα Σερβικῆς Πρεσβείας.

Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη ἐν τῷ ἐν Πέραν ἱ. ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνου, μετέχοντος σύμπαντος τοῦ κλήρου τῆς κοινότητος Σταυροδρομίου. Εἰς τὴν κηδείαν, γενομένην τιμητικῶς ἐκκλησιαστικῇ δαπάνῃ, ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ Δευτερεύων τῶν Πατριαρχείων κ. Γρηγόριος.

Μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως οἱ οἰκεῖοι τοῦ ἀειμνήστου προσῆλθον τὴν ἐπομένην εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ὑπέβαλον τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὴν θερμὴν αὐτῶν εὐγνωμοσύνην καὶ τὰ σέβη.